

Wydano z dubletów
Bibl. Publ. m. st. W-wy

NALEŻNOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁTEM. CENA NUMERU 60 GROSZY

SAMORZĄD

TYGODNIK

POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU
TERYTORJALNEGO

Rok XIX. Warszawa, 3 stycznia 1937 r.

№ 1.

TREŚĆ NUMERU

F. Branny. — W nowym roku...

Stanisław Saklak. — Sędziowie pokoju, czy gminne urzędy rozjemcze.

Projekt ustawy o dodatkach na rzecz związków samorządowych i innych korporacji do państwowych podatków: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego, zgłoszony przez posła Kazimierza Światopełk-Mirskiego w dniu 2 grudnia 1936 r.

Uwagi do niektórych projektów ustawodawczych w zakresie gospodarki i finansów powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich.

Sprawy bieżące
Wiadomości gospodarcze
Poradnik samorządowy.

WAŻNE DLA GMIN
LETNISKOWYCH.

STAN URZĄDZEŃ SANITARNYCH GMINY DE-
CYDUJE O NAPŁYWIE LETNIKÓW I KURA-
CJUSZY! TO TEŻ KAŻDA GMINA LETNISKOWA
WINNA SIĘ ZAOPATRYĆ W

„KATALOG GOTOWYCH PROJEKTÓW URZĄDZEŃ SANITARNYCH”

INŻ. JANA MOKRZYCKIEGO

D O N A B Y C I A

W SAMORZĄDOWYM INSTYTUCIE WYDAWNICZYM
W WARSZAWIE, UL. MIODOWA 6.

CENA 1 KATALOGU WYNOSI ZŁ. 20.—

ZWAŻYWSZY, ŻE SAMORZĄDY SPRZEDAJĄ
PROJEKTY, WYŁOŻONY KOSZT KATALOGU
ZWRÓCI SIĘ ZARZĄDOWI GMINNEMU WKRÓTCIE.

BEZ DACHU,
ODZIEŻY, ■
JEDZENIA

STOJĄ TYSIĄCE LUDZI PRZED ZIMĄ.

DAJ CO MOŻESZ!

RATUJMY OD ZIMNA I GŁODU!

KAŻDY GROSZ ZŁOŻONY NA KONTO P. K. O.
№ 70-200 PRZYNIESIE ULGĘ BEZROBOTNYM!

ex. 13458/19/1

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

PRENUMERATA KWARTALNA 7.50 ZŁOTYCH. OD 6 EGZEMPLARZY 6.25 ZŁ. NUMER POJEDYNCZY 60 GROSZY. KONTO CZEKOWE w P. K. O. 52.020	REDAKCJA I ADMINISTRACJA WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 81a TELEFONY: REDAKCJI 9-66-06. ADMINISTRACJI 9-61-92. Redakcja rękopisów nadesłanych nie zwraca.	Ceny ogłoszeń: Strona w tekście: 350 zł, 1/2—str. 175 zł, —1/4 str. 87 zł 50 gr. Poza tekstem za str. 250 zł, —1/2 str. 125 zł, 1/4 str. 62 zł. 50 gr. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji) za str. 120 zł, 1/2 str. 60 zł, —1/4 str. 30 zł.
--	--	--

Redaktor — Franciszek Branny

ROK XIX.

WARSZAWA, 3 STYCZNIA 1937 r.

nr 1

TREŚĆ nru 1. W nowym roku... — *F. Branny*. Sędziowie pokoju, czy gminne urzędy rozjemcze — *Stanisław Sakłak*. Projekt ustawy o dodatkach na rzecz związków samorządowych i innych korporacji do państwowych podatków: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego, zgłoszony przez posła Kazimierza Świątopełk-Mirskiego w dniu 2 grudnia 1936 r. Uwagi do niektórych projektów ustawodawczych w zakresie gospodarki i finansów powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich. Sprawy bieżące. Wiadomości gospodarcze. Poradnik.

W nowym roku...

Nie będziemy zastanawiali się nad minionym rokiem kalendarzowym, nie będziemy rejestrowali faktów i wydarzeń, któreśmy przeżywali i w których braliśmy mniej lub więcej czynny udział. Nie kuśmy się również o zdanie sprawy z włodarzenia za rok ubiegły, bo przekonaliśmy się, że dosyć często za nas włodarzono.

Popatrzymy raczej śmiało i odważnie w przyszłość i powiedzmy sobie, co samorząd w bieżącym roku zrobić powinien i musi.

W pierwszym rzędzie musimy się zabrać do odchwaszczenia naszej gospodarki samorządowej, odchwaszczenia w najszerszym tego słowa znaczeniu. Musimy więc uporządkować nasze finanse samorządowe, to znaczy, że każdy związek samorządowy musi zmierzać do utrzymania bądź osiągnięcia równowagi budżetowej, przestrzegając ściśle obowiązujących w tej mierze ustaw. Wiemy wszyscy z doświadczenia, że z chwilą uporządkowania gospodarki danego związku samorządowego przychodzą różne pomysły i plany z zewnątrz, nakłaniające kierownika danego związku do robienia inwestycji, które mają sprowadzić dobrobyt dla ludności. Dzieje się to najczęściej bez wiedzy organów stanowiących danego związku, przy czym tego rodzaju postępowanie tłumaczy się względami oszczędnościowymi tj. zaoszczędzeniem wydatków na pokrycie kosztów zebrania organu stanowiącego związku komunalnego. Metoda decydowania za radę powiatową czy gminną staje się coraz bardziej chorobą nagminną w związkach samorządowych. Zaczniemy zatem życie samorządowe w nowym roku od wyplenienia tego chwastu na niwie samorządowej i powiedzmy sobie oraz stosujmy w praktyce dewizę, że „u nas i bez nas niczego robić nie wolno“. Ani wójt, ani przewodniczący wydziału, ani władza nadzorcza nie może decydować w tych wy-

padkach, w których decyzja należy do organu stanowiącego.

Z uprawnień swych organa samorządowe rezygnować nie mogą, a gdy zajdzie tego potrzeba, muszą się o nie upomnieć, oczywiście wówczas, gdy uprawnienia te zostaną naruszone. Pełna swoboda organów stanowiących w zakresie gospodarki samorządowej nie może być równoznaczną ze swawolą lub wybrykami, bo pamiętać należy, że ze swobodą decyzji w załatwianiu spraw natury miejscowej łączy się również pełna odpowiedzialność za powzięcie i wykonanie decyzji organu stanowiącego. Organ stanowiący może podejmować wszelkie prace i poczynania, mające na celu podniesienie dobrobytu materialnego i kulturalnego ludności miejscowej, o ile zamierzenia te nie są sprzeczne z obowiązującymi w tej mierze ustawami i o ile nie godzą w wytyczne ogólne polityki państwowej.

Konstytucja kwietniowa dała samorządowi terytorialnemu olbrzymie uprawnienia. Zazwyczaj taki już istnieje porządek rzeczy na świecie, że, im kto ma większe uprawnienia, tym większą ponosi odpowiedzialność. Nieumiejętność skorzystania z uprawnień nie zwalnia nikogo od odpowiedzialności. Samorząd terytorialny niejednokrotnie ze swych uprawnień skorzystał nie mógł, nie umiał czy też nie chciał, tym nie mniej nie zwalnia go to od odpowiedzialności za obecny stan rzeczy na danym terenie.

Pozycja samorządu terytorialnego w życiu publicznym jest nieomal równoznaczna z przysłowio- wym i pochyłym drzewem, na które każda koza skacze. Kto w tej sprawie zawinął, gdzie szukać winowajców — spyta niejeden czytelnik. Zdaniem moim, winowajcami jesteście my sami. Jakie społeczeństwo — taki i samorząd. I odwrotnie. Słyszemy więc zewsząd skargi i narzekania na bierność i obojętność

11-1749/78/251

obywateli do zagadnień życia publicznego. Rodzą się różne próby i pomysły przełamania tej bierności i apatii lekarzy i znachorów, jak w każdym podobnym wypadku nie brak; lecz wszystkie przedsięwzięcia, mające na celu wciągnięcie obywatela w orbitę zagadnień publicznych, zawiodą, jeśli będziemy hołdowali zasadzie, że ogół obywateli jest zwolniony od obowiązku myślenia i decydowania, a wystarczy, gdy ktoś inny będzie za nich myślał i robił. Swoje sprawy bierz w swoje ręce — to powinno być dewizą w naszym życiu samorządowym. Dlatego też organa samorządowe muszą się zabrać w bieżącym nowym roku do wyłącznego decydowania w gospodarowaniu gromszem publicznym, ponosząc równocześnie pełną odpowiedzialność za swą gospodarkę ze wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami. Nie bądźmy ciągle niemowlętami i dziećmi w naszym życiu samorządowym,

zrzeknijmy się tego ciągłego niańczenia i matkowania, a postępując w ten sposób, pomożemy i ułatwimy walnie odpowiedzialnym czynnikom państwowym w rozwiązywaniu nieraz bardzo zawiłych problemów ogólnopaństwowych.

Świadomi swych uprawnień i obowiązków zabierzmy się w nowym roku kalendarzowym żywo i ochotczo do trudnej i mozolnej pracy na zachwaszczonych niwie samorządowej. I podobnie jak dobry rolnik, przywiązany do swej ziemi - żywicielki i miłującej swą pracę oraz swój warsztat, bez oglądania się na piętrzące się przed nim trudności, mozoli się uporczywie nad doprowadzeniem swej ziemi do stanu kwitnącego, tak i my samorządowcy musimy zabrać się z nowym rokiem energicznie do pracy, by stopniowo wykuwać lepsze jutro dla samorządu terytorialnego.

F. Brannyj.

Sędziowie pokoju, czy gminne urzędy rozjemcze

(Odpowiedź na art. dra L. Bara pt. „Gminne urzędy rozjemcze“).

Dr L. Bar podjął w nrze 50 z dn. 13.XII.1936 r. „Samorządu“ dyskusję na temat rozjemstwa, dokonywanego przez gminy. Autor proponuje utworzenie „gminnych urzędów rozjemczych“ do spraw prywatno - prawnych mieszkańców gminy. Motywem, wysuwającym zagadnienie na porządek dyskusji publicznej, jest, zdaniem autora, potrzeba mieszkańców gmin i głęboki pożytek społeczny, jakim byłoby uniknięcie pieniactwa, obciążenie sądów powszechnych, a przede wszystkim pogłębienie idei samorządu w życiu wiejskim. Nawiązując do ustaw samorządowych austriackich oraz do fragmentarycznego przepisu art. 392 § 1 Kodeksu Postępowania Cywilnego, który nakazuje sędziom grodzkim jednanie stron w sprawach cywilnych, autor wysuwa postulat nadania uprawnień sądowych gminom i gromadom. Uprawnienia te realizowałyby się właśnie przez instytucję rozjemstwa.

Argumenty autora, uzasadniające konieczność sądownictwa gminnego, są słuszne i poza dyskusją. Równie słuszne byłyby może wnioski, gdyby dr Bar uwzględnił w rozumowaniu wszystkie organy sądownictwa powszechnego, przewidzianego przez prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity — Dz. U. R. P. nr 102 z 1932 r., poz. 863) i Kodeks Postępowania Cywilnego (tekst jednolity — Dz. U. R. P. nr 112 z 1932 r., poz. 934). Nieuwzględnienie tych dwu źródeł prowadzi do wniosku o konieczności sądownictwa w sprawach drobnych przez lokalne gminne organa sądowe, które należałoby specjalnie dla tego celu powołać do życia. Tymczasem w cytowanych wyżej ustawach przewidziano już dla tego celu instytucję „sędziego pokoju“, który będzie rozpatrywał te sprawy, jakie miałyby załatwiać gminne urzędy rozjemcze, proponowane przez dra L. Bara.

Jak widać z wywodów dra Bara, zagadnienie sądownictwa w sprawach drobnych i lokalnych jest bardzo istotne. Potrzeby życiowe domagają się rychłego uregulowania go. Nie od rzeczy będzie na tym miejscu przypomnieć normy prawne, które w zasa-

dzie tę sprawę regulują, jakkolwiek dotychczas nie zostały wprowadzone w życie. Przepisy o ustroju sądów powszechnych i K. P. C. przewidują dwa zasadnicze sposoby załatwiania tych spraw, a mianowicie: sąd polubowny i instytucję sędziego pokoju.

Sąd polubowny, przewidziany w art. 479 — 507 K. P. C., powstaje dla danej sprawy z woli stron, które drogą umowy (zapis na sąd polubowny) wykluczają dochodzenie swych roszczeń przed sądem państwowym. Orzeczeniem sądu polubownego i ugodom przed nim zawartym nadaje klauzulę wykonalności sąd państwowy. Oplaty za nadanie klauzuli wynoszą piątą część wpisu stosunkowego ($\frac{1}{5}$ od sumy).

Instytucje sędziów pokoju wprowadza prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 189 — 208): sędziego pokoju i jego zastępcę wybierają mieszkańcy danego okręgu na pięć lat. Jeżeli wybór nie dojdzie do skutku lub jeśli liczba głosów oddanych przy wyborze nie dochodzi $\frac{1}{3}$ liczby wyborców, sędziego pokoju mianuje Minister Sprawiedliwości. Wyborcami są wszyscy mieszkańcy okręgu w dniu ogłoszenia wyborów, posiadający czynne prawo wyborcze do Sejmu. Komisja wyborcza składa się z przewodniczącego, mianowanego przez prezesa sądu okręgowego oraz członków komisji, delegowanych przez rady gminne. Okręgi sędziów pokoju ustala Minister Sprawiedliwości.

Sędzią pokoju może zostać tylko obywatel polski, korzystający z pełni praw cywilnych i obywatelskich, mieszkający przynajmniej od roku w okręgu, posiadający skończonych lat 30 i wykształcenie co najmniej w zakresie 6 klas szkoły powszechnej. Nie mogą być sędziami pokoju: postowie i senatorowie, funkcjonariusze państwowi i gminni oraz wojskowi w służbie czynnej, duchowni, adwokaci i notariusze. Sędzia pokoju będzie pobierał wynagrodzenie, które określi osobna ustawa. Sędziowie pokoju składają przysięgę sędziowską.

Kompetencje sędziów pokoju określa art. 11 K. P. C. Rozpoznają oni sprawy majątkowe między

osobami mającymi zamieszkanie lub siedzibę w ich okręgu oraz pozwy o zakłócenie i przywrócenie zakłóconego posiadania, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przenosi 300 złotych. Wyłączone od orzecznictwa sędziów pokoju są sprawy: w których wartość nie wpływa na właściwość sądu, z weksli, czeków, akcyj, obligacyj itp. papierów wartościowych, o prawa rzeczowe z nieruchomości i do nieruchomości, w których stroną jest Skarb Państwa lub osoba prawa publicznego. Przed sędzią pokoju strony mogą zawrzeć ugodę w sprawach majątkowych, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 1000 zł, za wyjątkiem jednakże spraw o prawa rzeczowe na nieruchomościach lub do nieruchomości oraz o takie prawa, do których powstania prawo wymaga formy aktu notarialnego lub sądowego.

Zgodnie z art. 290 — 293 prawa o ustroju sądów powszechnych, sędziów pokoju obowiązują do czasu wydania odrębnych ustaw przepisy o postępowaniu przed sądami grodzkimi.

Instytucja sędziego pokoju, jak to widać z powyższego szkieletu jej opisu, łączy w sobie element władzy sądowej państwowej z elementami samorządu terytorialnego. Ustawodawca wyposażył sędziego pokoju we wszystkie prawa i obowiązki sędziów powszechnych. Element niezawisłości, zagwarantowanej sędziom państwowym, wzmocnił elementem zaufania obywatelskiego. Możliwość zawierania przed sędzią pokoju ugód w sprawach majątkowych o wartości do 1000 zł oraz kompetencje do rozstrzygania sporów o zakłócenie posiadania i majątkowych do 300 odciaża sądy grodzkie, a z drugiej strony stwarza znaczne udogodnienie dla ludności danego okręgu. Zresztą konieczność zamieszkiwania przez sędziego pokoju w okręgu co najmniej przez rok jeden przed wyborem daje gwarancje, że sędzia będzie miał możliwość zapoznać się z lokalnymi warunkami gospodarczymi i społecznymi. Przy gminie zbiorowej, okręg sędziów pokoju nie będzie zbyt rozległy i będzie się zapewne pokrywał terytorialnie z obszarem jednej lub dwu gmin. Zespołenie zatem władzy sędziowskiej z władzą gminną, współpraca wzajemna oraz wzajemna niezawisłość obu organów władzy dawać mogą gwarancję słusznego rozjemstwa i sprawiedliwego sądownictwa. Dr L. Bar proponuje złączenie rozjemstwa z organa-

mi gminnymi. Sądzę, że wywołałoby to pewnego rodzaju podporządkowanie proponowanych gminnych urzędów rozjemczych władzom gminnym. Czy byłoby to z pożytkiem dla proponowanej instytucji, śmiem wątpić. Gminny urząd rozjemczy, podobnie jak sędzia pokoju, sądziłby raczej ex aequo. Realizowałyby się w tym sądownictwie nie przepisy i ścisła wykładnia prawa, a zasady słuszności i sprawiedliwości. Przy każdym rozstrzygnięciu sporu ex aequo istnieje wielkie niebezpieczeństwo, że organ sądowniczy może popełniać nadużycia. Przy gminnych urzędach rozjemczych moment odpowiedzialności za decyzje byłby w pewnej mierze ograniczony. Sędzia pokoju, pochodzący z wyboru ludności, niezawisły w wykonywaniu swych funkcji, otoczony powagą urzędu sędziowskiego, musi z konieczności wyrobić w sobie poczucie głębokiej odpowiedzialności. Zresztą cenzus wykształcenia (6 klas) i wieku (30 lat) od kandydatów na sędziów warunki ich odpowiedzialności zwiększa.

Sądownictwo pokoju jest pewnego rodzaju łącznikiem między sądownictwem, działającym na tle prawa pozytywnego pisanego, a poczuciem prawnym środowiska społecznego. Wzajemne oddziaływanie zasad słuszności i zasad prawa pisanego wpływać będzie dodatnio na rozwój znajomości urzędów prawnych, na spopularyzowanie prawa.

Instytucja sędziów pokoju nie została wprowadzona w życie. Dr L. Bar wykazał w swym artykule konieczność działania sądownictwa i rozjemstwa lokalnego. W konkluzji proponował utworzenie gminnych urzędów rozjemczych, powołanych dla jednania stron. Tę nową instytucję uważam za zbędną. Funkcje, któreby spełniała, sprawować będą, moim zdaniem, lepiej sędziowie pokoju, zresztą przez ustawę do tego powołani. Czynniki zamorządowe, których obowiązkiem jest opieka nad lokalnym życiem gospodarczym i społecznym, powinny raczej wypowiedzieć się za rychłym wprowadzeniem w życie instytucji sędziego pokoju. Po cóż bowiem tworzyć nowe instytucje prawne, skoro ożywienie istniejących może dać ten sam albo lepszy skutek.

Stanisław Sakłak.

Projekt ustawy

o dodatkach na rzecz związków samorządowych i innych korporacji do państwowych podatków: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego, zgłoszony przez posła Kazimierza Świątoplek-Mirskiego w dniu 2 grudnia 1936 r. (druk sejmowy nr 228 z sesji zwyczaj. 1936/37 r.)

Część I.

Przepisy ogólne.

Art. 1.

Od gruntów, innych nieruchomości oraz przedsiębiorstw i zajęć przemysłowych mogą być pobierane podatki na rzecz związków samorządowych i innych korporacji wyłącznie na zasadach, podanych w niniejszej ustawie. Przepis artykułu niniejszego nie dotyczy świadczeń w naturze na niektóre cele

publiczne, przewidzianych ustawą z dnia 26 marca 1935 r. (Dz. U. R. P. nr 27, poz. 204) oraz świadczeń, przewidzianych w artykule 23 ust. (3) ustawy z dnia 23 marca 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. nr 35, poz. 294).

Art. 2.

Ilekrót w ustawie niniejszej używa się określenia „państwowy podatek gruntowy“, pod tym określeniem rozumieć

należy państwowy podatek gruntowy, obliczony bez oddzielnego dodatku oraz ulg, przewidzianych w art. 7 i 8 dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 4.XI.1936 r. o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym (Dz. U. R. P. nr 85, poz. 593).

Art. 3.

Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Komunikacji może określić w procentach dochodów powiatowych związków samorządowych ze źródeł, wymienionych w niniejszej ustawie, najmniejszą i największą część tych dochodów, przeznaczonych wyłącznie na cele drogowe.

Art. 4.

W wyjątkowych przypadkach, gdy pomimo wykorzystania w pełni wszystkich źródeł dochodowych, przewidzianych w artykułach 6, 10 i 13 ustawy niniejszej i w ustawie z dn. 11 sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. nr 62, poz. 454 z 1936), dochody danego związku samorządowego nie wystarczają na pokrycie wydatków zwyczajnych związku, Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu może zezwolić na odpowiednie przekroczenie normy określonej w tych artykułach.

Część II.

Opodatkowanie gruntów.

Art. 5.

Od gruntów, nie podlegających państwowemu podatkowi od nieruchomości, mogą być pobierane podatki samorządowe wyłącznie w postaci dodatków do państwowego podatku gruntowego.

Art. 6.

1. Na rzecz gmin wiejskich i powiatowych związków samorządowych mogą być pobierane w gminach wiejskich dodatki do państwowego podatku gruntowego w wysokości, nie przekraczającej w sumie łącznej dla poszczególnej jednostki podatkowej:

a) na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego i białostockiego 220% państwowego podatku gruntowego;

b) na obszarze województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego 320% państwowego podatku gruntowego;

c) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, poznańskiego i pomorskiego 150% państwowego podatku gruntowego;

d) na obszarze województwa śląskiego 50% państwowego podatku gruntowego.

2. Na rzecz miast mogą być pobierane w miastach dodatki do państwowego podatku gruntowego w wysokości nie przekraczającej w sumie łącznej dla poszczególnej jednostki podatkowej 50% państwowego podatku gruntowego.

Art. 7.

1. Z dozwolonego art. 6 ust. (1) najwyższego łącznego obciążenia gruntów, położonych na obszarze gminy wiejskiej, korzystać mogą:

a) na obszarze województw: warszawskiego i białostockiego gminy wiejskie do wysokości 100% i powiatowe związki samorządowe do wysokości 120% państwowego podatku gruntowego;

b) na obszarze województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego gminy wiejskie do wysokości 200%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 120% państwowego podatku gruntowego;

c) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, poznańskiego i pomorskiego gminy wiejskie do wysokości 30%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 120% państwowego podatku gruntowego;

d) na obszarze województwa śląskiego: gminy wiejskie do wysokości 20%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 30% państwowego podatku gruntowego;

2. Gminy wiejskie w województwach, wymienionych w ust. 1 punkt a) są obowiązane z wpływów z dodatków do państwowego podatku gruntowego odstąpić gromadom wiejskim 1%, a w województwach, wymienionych w ust. 1 pkt. b) 0,5% pobranej kwoty, a to na pokrycie wydatków tychże gromad.

3. Gminy wiejskie mogą przekroczyć normy, określone w ust. 1 niniejszego artykułu tylko za zgodą wydziału powiatowego. W braku zgody rozstrzyga władza nadzorcza. Władza ta decyduje także w razie zarzutów wydziału powiatowego przeciwko uchwalonej przez gminę wiejską wysokości dodatków do państwowego podatku gruntowego, nie przekraczającej norm, określonych dla gmin wiejskich w ust. 1 niniejszego artykułu; zarzut może być wniesiony w ciągu dni 14 po otrzymaniu wiadomości urzędowej o uchwale gminnej.

4. Z dozwolonego art. 6 ust. 2 niniejszej ustawy najwyższego łącznego obciążenia gruntów na obszarze miast, miasta niewydzielone mogą korzystać do wysokości 35%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 15% państwowego podatku gruntowego; miasta wydzielone do wysokości 50% państwowego podatku gruntowego.

Art. 8.

1. Na rzecz izb rolniczych pobiera się dodatki do państwowego podatku gruntowego w wysokości:

a) na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego 15% państwowego podatku gruntowego, należnego z gruntów, położonych w okręgu izby;

b) na obszarze pozostałym z wyjątkiem województwa śląskiego 7% państwowego podatku gruntowego, należnego z gruntów, położonych w okręgu izby.

2. Rady izb rolniczych mogą uchwalić normy obciążenia dodatkami do państwowego podatku gruntowego na rzecz izb rolniczych w wysokości przekraczającej normy określone w ust. 1, w każdym jednak razie najwyższe obciążenie łączne dla poszczególnej jednostki podatkowej nie może przekraczać:

a) na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego 20% państwowego podatku gruntowego;

b) na obszarze pozostałym z wyjątkiem województwa śląskiego 10% państwowego podatku gruntowego.

Część III.

Opodatkowanie nieruchomości.

Art. 9.

1. Od gruntów, podlegających państwowemu podatkowi od nieruchomości oraz od budynków mogą być pobierane na rzecz związków samorządowych wyłącznie dodatki do państwowego podatku od nieruchomości.

2. Przepis ustępu 1 nie dotyczy województwa śląskiego.

Art. 10.

1. Na rzecz gmin wiejskich i powiatowych związków samorządowych mogą być pobierane w gminach wiejskich dodatki do państwowego podatku od nieruchomości w wysokości, nie przekraczającej sumy łącznej dla poszczególnej jednostki podatkowej:

a) na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego i białostockiego 200% państwowego podatku od nieruchomości;

b) na obszarze województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego 310% państwowego podatku od nieruchomości;

c) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, poznańskiego i pomorskiego 130% państwowego podatku od nieruchomości.

2. Na rzecz miast niewydzielonych i powiatowych związków samorządowych mogą być pobierane w miastach niewydzielonych dodatki do państwowego podatku od nieruchomości w wysokości, nie przekraczającej w sumie łącznej dla poszczególnej jednostki podatkowej 70% państwowego podatku od nieruchomości.

3. Na rzecz miast wydzielonych mogą być pobierane w tych miastach dodatki do państwowego podatku od nieruchomości w wysokości, nie przekraczającej w sumie łącznej

dla poszczególnej jednostki podatkowej 70% państwowego podatku od nieruchomości.

Art. 11.

1. Z dozwolonego art. 10 ust. 1 najwyższego łącznego obciążenia nieruchomości położonych na obszarze gmin wiejskich korzystać mogą:

a) na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego i białostockiego gminy wiejskie do wysokości 110%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 90% państwowego podatku od nieruchomości;

b) na obszarze województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego gminy wiejskie do wysokości 220%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 90% państwowego podatku od nieruchomości;

c) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, poznańskiego i pomorskiego gminy wiejskie do wysokości 40%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 90% państwowego podatku od nieruchomości.

2. Z dozwolonego art. 10 ust. 2 najwyższego łącznego obciążenia nieruchomości położonych na obszarze miast niewydziałonych korzystać mogą miasta niewydziałone do wysokości 50%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 20% państwowego podatku od nieruchomości.

3. Z dozwolonego art. 10 ust. 3 najwyższego obciążenia nieruchomości, położonych na obszarze miast wydzielonych, korzystać mogą tylko te miasta.

Część IV.

Opodatkowanie przedsiębiorstw i zajęć przemysłowych.

Art. 12.

1. Od przedsiębiorstw i zajęć przemysłowych mogą być pobierane podatki na rzecz związków samorządowych i innych korporacji wyłącznie w postaci dodatków do ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Związki samorządowe i korporacje nie mogą pobierać jakichkolwiek dodatków do państwowego podatku przemysłowego od obrotu.

Art. 13.

1. Na rzecz gmin wiejskich i powiatowych związków samorządowych mogą być pobierane od przedsiębiorstw i zajęć, wykonywanych na obszarze gmin wiejskich, dodatki do ceny świadectw przemysłowych w wysokości, nie przekraczającej w sumie łącznej dla poszczególnej jednostki powiatowej:

a) na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego i białostockiego 130% ceny świadectwa przemysłowego lub karty rejestracyjnej;

b) na obszarze województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego 300% ceny świadectwa przemysłowego lub karty rejestracyjnej;

c) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, poznańskiego i pomorskiego 60% ceny świadectwa przemysłowego lub karty rejestracyjnej;

d) na obszarze województwa śląskiego 30% ceny świadectwa przemysłowego lub karty rejestracyjnej.

2. Na rzecz miast mogą być pobierane od przedsiębiorstw i zajęć, wykonywanych na obszarze tych miast, dodatki do ceny świadectw przemysłowych w wysokości nie przekraczającej w sumie łącznej dla poszczególnej jednostki podatkowej 30% ceny świadectwa przemysłowego lub karty rejestracyjnej.

Art. 14.

1. Z dozwolonego art. 13 ust. 1 najwyższego łącznego obciążenia przedsiębiorstw i zajęć przemysłowych, wykonywanych na obszarze gmin wiejskich korzystać mogą:

a) na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego i białostockiego gminy wiejskie do wysokości 90%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 40% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych;

b) na obszarze województw: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego gminy wiejskie do wysokości 190%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 40% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych;

c) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, poznańskiego i pomorskiego gminy wiejskie do wysokości 20%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 40% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych;

d) na obszarze województwa śląskiego gminy wiejskie do wysokości 10%, a powiatowe związki samorządowe do wysokości 20% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

2. Z dozwolonego art. 13 ust. 2 najwyższego łącznego obciążenia przedsiębiorstw i zajęć przemysłowych, wykonywanych na obszarze miast, korzystać mogą wyłącznie miasta.

Art. 15.

1. Na rzecz izb handlowych i przemysłowych, izb rzemieślniczych, związków, stowarzyszeń przemysłowych i rękodzielniczych, spełniających funkcje izb przemysłowo-handlowych lub rękodzielniczych, wreszcie szkół zawodowych, mających prawo publiczności, a utrzymywanych tak przez publiczne, jak i przez inne związki i stowarzyszenia kupców, przemysłowców i rzemieślników, oraz przez nieobliczone na zysk stowarzyszenia, instytucje i fundacje, utworzone specjalnie dla utrzymania uczelni zawodowych, wreszcie na rzecz burs terminarskich, patronatów dla młodzieży rękodzielniczej i przemysłowej oraz zawodowych kursów przemysłowych dokształcających — ma być opodatkowany handel i przemysł oraz zajęcia przemysłowe:

a) na rzecz izb handlowych i przemysłowych, izb rzemieślniczych i instytucji zastępczej — do wysokości, nie przekraczającej 15% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych, nabywanych w okręgu izby lub instytucji zastępczej;

b) na rzecz szkół zawodowych — do wysokości, nie przekraczającej 25% tychże świadectw i kart;

2. W granicach, wyżej określonych, niezbędną wysokość obciążenia na rzecz izb handlowych tudzież izb rzemieślniczych określa corocznie Minister Przemysłu i Handlu na podstawie budżetów tych izb, wysokości zaś obciążenia na rzecz szkół zawodowych i innych instytucji, wymienionych w ust. 1 niniejszego artykułu, oraz podział tych sum ustala corocznie na podstawie budżetu tychże szkół i instytucji Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrami: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Przemysłu i Handlu, którzy swe uprawnienia pod tym względem mogą przelać na dyrektorów izb skarbowych, względnie kuratorów okręgów szkolnych.

3. Podział winien być w ten sposób dokonany, by wpływy, zebrane z okręgu danej izby skarbowej, były w tymże okręgu użyte, z potrąceniem jednak 20% tych sum na pokrycie wyższych uczelni zawodowych o charakterze społecznym oraz 30%, które Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozdziela pomiędzy szkoły zawodowe o charakterze społecznym.

Część V.

Podział wpływów.

Art. 16.

Z otrzymanych w okręgu gminy (miasta) wpływów z państwowego podatku gruntowego, państwowego podatku od nieruchomości i ceny świadectw przemysłowych oraz związanych z tymi podatkami dodatków na rzecz samorządu terytorialnego, gospodarczego i innych korporacji wydziela się na rzecz związków samorządu terytorialnego, gospodarczego i innych korporacji kwoty, obliczone według procentów, ustalonych w następujący sposób:

Ogólną sumę każdego z podatków wraz z dodatkami na rzecz samorządu terytorialnego i gospodarczego oraz innych korporacji za rok podatkowy w gminie (mieście) przvimuje się za 100% i ustala się stosunek procentowy należności samorządu terytorialnego, gospodarczego i innych korporacji do tej ogólnej sumy, części procentu mniejsze od 0,5 zaokrąglają się do 0,5, a większe od 0,5 do całego procentu.

Część VI.

Przepisy końcowe.

Art. 17.

W ustawie z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w brzmieniu ustalonym obwieszczeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 26 czerwca 1935 r. (D. U. P. R. nr 62, poz. 454) wprowadza się następujące zmiany:

1) Skreśla się artykuły 2, 3, 4, 5, 6, 8 z zastrzeżeniem, że utrzymuje się jednak w mocy:

a) postanowienia uchylające podatki pobierane dotychczas w postaci składek na pokrycie wydatków gromad wiejskich w b. dzielnicy rosyjskiej, przewidzianych w art. 271 organizacji Zarządu Gubernij Królestwa Polskiego (Zb. pr. ces. ros. tom II wydanie z 1913 r.);

b) postanowienia przekazujące w całości dodatki komunalne do scalonego podatku przemysłowego, należne związkom samorządowym z lat ubiegłych do dn. 31 grudnia 1934 r. komunalnemu funduszowi pożyczkowo - zapomogowemu z przeznaczeniem na zapomogi dla miast przede wszystkim tych, które doznają uszczerbku w swych dochodach wskutek zniesienia komunalnego podatku od towarów, przywożonych drogami żelaznymi i wodnymi.

2) Skreśla się ustęp 2 art. 21.

3) Artykuł 22 otrzymuje brzmienie następujące:

1. Samorząd wojewódzki otrzymuje 10% wpływów z udziału związków samorządowych w państwowym podatku przemysłowym od obrotu 10% wpływów miast z dodatków samorządowych do ceny świadectw przemysłowych oraz 10% wpływów miast wydzielonych z dodatków samorządowych do państwowego podatku od nieruchomości.

2. Nadto samorząd wojewódzki otrzymuje:

a) na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego, 8% wpływów powiatowych związków samorządowych z dodatków samorządowych do państwowego podatku od nieruchomości w gminach wiejskich, 35% wpływów powiatowych związków samorządowych z dodatków samorządowych do państwowego podatku od nieruchomości w miastach niewydzielonych oraz 7% wpływów powiatowych związków samorządowych z dodatków do ceny świadectw przemysłowych;

b) na obszarze województwa śląskiego 15% wpływów powiatowych związków samorządowych z dodatków samorządowych do ceny świadectw przemysłowych.

4. W artykule 27 dodaje się ustęp 4 treści następującej:

4) Na podstawie przepisów ustępu 1 niniejszego artykułu nie mogą być pobierane opłaty na utrzymanie i budowę dróg samorządowych.

Art. 18.

W ustawie z dn. 15 czerwca 1923 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych tudzież niektórych podatków budynkowych (D. U. R. P. nr 65, poz. 505) skreśla się art. 14 w brzmieniu ustalonym dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 4.XI.1936 r. o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym (D. U. R. P. nr 85, poz. 593).

Art. 19.

W dekrete Prezydenta Rzplitej z dn. 14 stycznia 1936 r. o podatku od nieruchomości (D. U. R. P. nr 3, poz. 14) skreśla się artykuł 9.

Art. 20.

W ustawie z dn. 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym w brzmieniu, ustalonym w obwieszczeniu Ministra Skarbu z dn. 30 maja 1936 r. (D. U. R. P. nr 46, poz. 339) wprowadza się zmiany następujące:

1) rozdział VI ustawy otrzymuje tytuł: „Udział związków samorządowych w państwowym podatku przemysłowym od obrotu“;

2) w art. 42 skreśla się ust. 2,

3) skreśla się art. 43.

Art. 21.

Uchyla się ustawę z dn. 20 marca 1931 r. o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich (D. U. R. P. nr 27, poz. 172) wraz z późniejszymi zmianami.

Art. 22.

W art. 19 ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych Rzeczypospolitej Polskiej (D. U. R. P. nr 6, poz. 32 z 1921 r.) zmienionej ustawą z dn. 25 marca 1933 r. (D. U. R. P. nr 32, poz. 276) w ustępie 2 po słowie „ogólnosamorządowych“ przecinek zastępuje się kropką; zdanie następane: „bądź też z opłat specjalnych na ten cel przeznaczonych, a uchwalonych przez wojewódzkie, względnie powiatowe związki samorządowe“ skreśla się.

Art. 23.

Art. 50 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o izbach rolniczych (D. U. R. P. nr 2 z 1933 r., poz. 16) otrzymuje brzmienie następujące:

„Dochody izby rolniczej składają się z:

a) z dodatków z państwowego podatku gruntowego, pobieranego w okręgu izby bez uwzględnienia oddzielnego podatku i ulg przewidzianych w art. 7 i 8 dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 4 listopada 1936 r. o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym (D. U. R. P. nr 85, poz. 593);

b) z opłat ustanowionych na rzecz izby na mocy obowiązujących ustaw,

c) z opłat za świadczenia i usługi oddawane rolnikom przez izbę,

d) z zasiłków rządowych, samorządowych lub innych“.

Art. 24.

W rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej z dn. 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo - handlowych (D. U. R. P. nr 45, poz. 335 z r. 1936) ust. 2 art. 35 otrzymuje brzmienie następujące:

„Preliminowana w budżecie suma wydatków izby w części, nie znajdującej pokrycia w samoistnych dochodach izby, pokrywa się z dodatku do ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych“.

Art. 25.

W rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej z dn. 27 października 1933 r. o izbach rzemieślniczych i ich związku (D. U. R. P. nr 85, poz. 638) ust. 2 art. 12 otrzymuje brzmienie następujące:

„Preliminowaną w budżecie izby sumę wydatków w części, która nie znajduje pokrycia w samoistnych dochodach izby pokrywa się z dodatków do świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych. Wysokość procentową tego dodatku na rzecz izby rzemieślniczej lub oznaczenie kategorii świadectw przemysłowych, od których dodatek ma przyspaść na rzecz izby rzemieślniczej ustala Minister Przemysłu i Handlu. Urzędy skarbowe dostarczają izbie rzemieślniczej na jej żądanie, za zwrotem kosztów, danych o dokonany wymiarze podatku przemysłowego i późniejszych ich zmianach“.

Art. 26.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 27.

1. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1937 r.

2. Z dniem wejścia w życie przepisów ustawy niniejszej uchyla się wszystkie przepisy sprzeczne z niniejszą ustawą.

Uwagi do niektórych projektów ustawodawczych w zakresie gospodarki i finansów powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich

W związku z pracami parlamentu nad szeregiem ustaw, dotyczących finansów i gospodarki pow. związków samorządowych i gmin wiejskich, Związek Pow. R. P. opracował poniższe uwagi do projektu ustawy drogowej o podatku wyrównawczym i dodatku komunalnym do podatków gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego.

Bieżąca sesja parlamentu stosunkowo dużo czasu i pracy będzie musiała poświęcić zagadnieniom, bezpośrednio dotyczącym gospodarki i finansów związków samorządowych. Mianowicie zgłoszony został szereg projektów ustawodawczych, bądź przez Rząd (projekt ustawy o budowie i utrzymaniu dróg publicznych, o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich, o zmianie ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych), bądź z inicjatywy poselskiej (projekt ustawy o dodatkach na rzecz związków samorządowych i innych korporacji do państwowych podatków: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego, projekt ustawy o dodatku komunalnym do państwowego podatku dochodowego, o zniesieniu samorządu szkolnego, o uprawnieniach gmin w zakresie wycieru komińów).

Szczególnej doniosłości dla samorządu ziemskiego, powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich, są projekty rządowe o budowie i utrzymaniu dróg publicznych i samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich oraz projekt posła na Sejm p. Kazimierza Świątopelk - Mirskiego o dodatkach komunalnych do podatków: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego, wyłączający oba projekty rządowe¹⁾.

Oba projekty rządowe są wyrazem postulatów, podnoszonych od dłuższego czasu przez związki samorządowe; realizacja ich zostanie niewątpliwie oceniona pozytywnie, albowiem zmierzają do uporządkowania najpoważniejszego fragmentu gospodarki związków samorządowych (budowa dróg) i polepszenia beznadziejnej często sytuacji gmin wiejskich na niektórych terenach Polski. Nie znaczy to jednak wcale, by ze stanowiska interesu publicznego i związków samorządowych projekty te w szczególności nie wymagały rewizji.

I. Rządowy projekt ustawy o budowie i utrzymaniu dróg publicznych.

1. Najpoważniejszym zagadnieniem dla powiatowych związków samorządowych w projekcie nowej ustawy drogowej jest możliwość przerzucenia na związki samorządowe 7790 km dróg dotychczas państwowych oraz 3150 km dróg krajowych itp. w woj.

południowych, razem 10.940 km. Niestety, brak materiałów dla stwierdzenia, o ile ta, tymczasem potencjalna degradacja dróg państwowych jest rzeczowo uzasadniona, skoro równocześnie, z drobnymi wyjątkami (290 km), nie podnosi się do kategorii dróg państwowych dotychczasowych dróg samorządowych. Należy jednak wyrazić głęboką obawę, że przerzucenie na związki samorządowe tak poważnej liczby dróg, przy niezmiennych źródłach finansowych, odbije się ujemnie na stanie tych dróg; możliwość kolejnego przerzucania przez powiatowe związki poszczególnych odcinków na gminy w niczym sytuacji nie ratuje wobec znanego położenia finansowego gmin.

2. Postulatem od szeregu lat szczególnie mocno podkreślanym przez reprezentantów samorządu powiatowego jest pociągnięcie miast wydzielonych do udziału w kosztach budowy i utrzymania dróg, otaczających te miasta. Ponieważ miasta te nie ponoszą żadnych ciężarów na rzecz powiatowych związków samorządowych, z drugiej strony otaczające je drogi służą w pierwszym rzędzie potrzebom i wygodzie ich mieszkańców i przez nich są w znacznej części zużywane oraz przez ułatwienie wymiany gospodarczej między miastem i rejonem podmiejskim intensyfikują życie gospodarcze i w konsekwencji podnoszą dochody gminy, jest rzeczą słuszną i konieczną pociągnięcie miast wydzielonych do udziału w kosztach otaczających je dróg. Jeśli dotychczas postulat ten mógł być słusznie traktowany jako nie-realny ze względu na sytuację finansową gmin miejskich, to z chwilą przyznania miastom wydzielonym prawa nakładania specjalnego podatku drogowego znajduje on pełne warunki realizacji.

3. Za zbędny, jeśli nie za niebezpieczny należy uważać projektowany przepis ustawy (art. 13 ust. (2)) o możliwości przeznaczania przez powiatowe związki samorz. części specjalnego podatku na drogi, których budowa i utrzymanie zostały im przekazane (chodzi głównie o drogi państwowe), jak również na zapomogi na budowę i utrzymanie dróg gminnych. Dotychczas żaden przepis ustawowy nie zabrania związkom samorządowym dobrowolnego podejmowania się wymienionych zadań i w praktyce zjawisko utrzymywania przez pow. zw. samorz. dróg państwowych miało charakter prawny powszechny. Projektowany zatem przepis mógłby jedynie mieć na celu albo ułatwienie i usprawiedliwienie umarzania narosłych należności pow. związków sam. od Skarbu Państwa, albo — co jest bardziej prawdopodobne — stworzenie pewnej ustawowej sugestii wobec pow. zw. samorządowych, która często byłaby wykorzystywana przez władze nadzorcze. Z punktu widzenia interesów gospodarki drogowej, możliwości planowania jej na dłuższy okres czasu i normalnego wykonywania, opartego na ścisłych

¹⁾ Projekt ten podajemy w bieżącym numerze „Samorządu“.

obliczeniach co do dopływu środków finansowych, przepis o podobnym charakterze jest, naszym zdaniem, całkowicie niepożądany.

4. Zasadniczą cechą proponowanego podatku drogowego, będącego finansową podstawą gospodarki drogowej, winna być elastyczność, pozwalająca na łatwe i celowe przystosowywanie go do potrzeb w zakresie drogowym i możliwości płatniczych ludności. Dlatego jesteśmy zdania, że wysokość podatku drogowego winna być ustalana przez organ stanowiący związku samorządowego, którego uchwała podlegałaby zatwierdzeniu właściwej władzy nadzorczej. Tą drogą osiągnęlibyśmy większe prawdopodobieństwo trafnej oceny rzeczywistych potrzeb drogowych na terenie danego związku samorządowego, z drugiej strony interesy ludności jako płatnika byłyby całkowicie zabezpieczone.

5. Decyzje wojewody o uznaniu drogi za powiatową lub gminną (art. 3 projektu) winny być wydawane przy współdziałaniu z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego analogicznie jak zatwierdzanie uchwał organów stanowiących o zaliczaniu dróg samorz. do odpowiedniej kategorii, art. 1) i po wysłuchaniu zainteresowanych związków samorządowych. Zmiana taka zabezpieczy udział czynnika obywatelskiego w podejmowaniu decyzji o tak istotnym dla danego terenu znaczeniu.

6. Obciążenie dotychczasowymi opłatami drogowymi, jak i proponowanym podatkiem drogowym obejmuje płatników, opłacających państwowy podatek gruntowy, od nieruchomości oraz podatek przemysłowy w formie świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych. Ponieważ przyjęcie powyższej podstawy wymiaru podatku drogowego nie obejmuje wszystkich grup płatników państwowych podatków bezpośrednich, zainteresowanych w budownictwie drogowym, np. pomija wolne zawody, zwolnione od obowiązku wykupywania świadectw przemysłowych, jest rzeczą słuszną rozszerzenie grup płatników, zobowiązanych do opłacania podatku drogowego na płatników, opłacających państwowy podatek przemysłowy jedynie od obrotu (to jest zwolnionych od wykupywania świadectw przemysłowych) oraz pod pewnymi warunkami na opłacających jedynie państwowy podatek dochodowy.

II. Rządowy projekt ustawy o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich.

1. Podniesienie stawek gminnego podatku wyrównawczego na terenie woj. południowych i zachodnich jest całkowicie uzasadnione niemożnością zrównoważenia budżetów gminnych przy dotychczasowych źródłach dochodowych i zakresie obowiązkowych zadań i czynności gmin.

2. Ponieważ jednak na terenie woj. południowych, gdzie tradycja dawnej gminy jednostkowej jest bardzo silna, a nowa forma gminy nie przeniknęła jeszcze w świadomość obywateli, podwyższenie stawek podatku wyrównawczego może być w szerokiej opinii poczytane za rezultat wprowadzenia gminy zbiorowej, podwyższenie to powinno być odroczone z równoczesnym podjęciem prac nad odciążeniem gminy z różnych obowiązków. W pierwszym rzędzie powinna być w tym celu rozstrzygnięta sprawa do-

datków mieszkaniowych dla nauczycieli, które przekraczają całkowicie możliwości finansowe gmin woj. południowych. Nierzadkie są wypadki, że zaległe dodatki mieszkaniowe przekraczają 70% całego budżetu gminy. Ponadto należałoby wszcząć prace nad przerzuceniem niektórych obowiązków z gmin na gromady, w bardzo częstych wypadkach zasobniejsze nie tylko stosunkowo, lecz także pod względem absolutnych cyfr budżetów.

3. Jest rzeczą konieczną podjęcie prac nad wprowadzeniem podatku wyrównawczego dla miast niewydziałonych, a to w związku z trudną sytuacją finansową tych miast, fatalnym stanem zagospodarowania, tym bardziej, że w miastach niewydziałonych, w znacznej ilości posiadających charakter rolniczy, posiadacze gruntów, użytkowanych rolniczo, są pod względem podatkowym uprzywilejowani.

III. Projekt ustawy posła na Sejm Kazimierza Świątopełk-Mirskiego o dodatkach na rzecz związków samorządowych i innych korporacji do państwowych podatków: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego.

Projekt ustawy p. posła Świątopełk - Mirskiego zawiera w sobie zarys nowego systemu organizacyjnego danin komunalnych, którego głównym celem nie jest ani poprawa finansów komunalnych, ani obniżenie obciążenia daninami komunalnymi, lecz rozwiązanie pewnych techniczno - organizacyjnych zagadnień, przede wszystkim z punktu widzenia interesów płatników. Projekt za podstawę reform przyjmuje obecne źródła dochodowe związków samorządowych, nie zniżając ich i nie podwyższając, ani nie wprowadzając zmian w rozdziale źródeł dochodowych między poszczególne rodzaje związków samorządowych; celem jego jest zmiana formy istniejących źródeł dochodowych, mianowicie sprowadzenie ich wyłącznie do dodatków do trzech państwowych podatków bezpośrednich: gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego w postaci świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Ponieważ idea scalenia danin komunalnych, w szczególności danin obciążających grunt, w dodatki do odpowiednich podatków państwowych może być teoretycznie uznana za postulat słuszny, pod warunkiem, że granica obciążenia zależną będzie od decyzji organów stanowiących związków samorządowych, następnie ponieważ projekty odpowiednich zmian są od szeregu lat wysuwane bądź to przez Rząd, bądź przez organizacje gospodarcze, posiadając w społeczeństwie dużą popularność, wreszcie ponieważ projekt p. Świątopełk - Mirskiego jest wyrazem poglądów oficjalnej reprezentacji rolnictwa, należy zagadnieniu temu poświęcić więcej uwagi, w szczególności w celu rozstrzygnięcia pytania, czy scalenie w projektowanej formie jest możliwe oraz czy cel, który pragnie osiągnąć, uzasadnia wprowadzenie tak głębokich zmian w dotychczasowym systemie danin komunalnych, zmian — jak to niżej będziemy się starali wykazać — z reguły niepomysłnych tak dla bezpośredniego interesu związków samorządowych, jak i interesów płatników, w szczególności drobnych rolników.

A. Uwagi ogólne.

1. Dla samorządu ziemskiego najważniejszym pod względem wydajności jest opodatkowanie gruntów. W dochodach z danin powiatowych związków samorz. (bez opłat drogowych) dodatek do państwowego podatku gruntowego wynosi przeciętnie dla całej Polski około 44%, a w województwach centralnych — 49%, wschodnich — 52% wpływów z danin samorządowych. Łącznie z opłatami drogowymi, które głównie obciążają także grunty, dodatek do podatku gruntowego stanowi przeciętnie dla całej Polski — 69% wpływów z danin pow. zw. samorz., a w woj. centralnych i wschodnich — 74%. O znaczeniu podatku wyrównawczego dla gmin świadczy fakt, że stanowi on 53% wpływów z danin gmin wiejskich woj. centralnych, 74% — gmin woj. wschodnich, 19% gmin woj. zachodnich, 22% gmin woj. południowych.

2. Państwowy podatek gruntowy nie ma w Polsce jednolitej konstrukcji, a przede wszystkim według niemal zgodnej opinii znawców tego przedmiotu zawiera w sobie dużo nierówności w obciążeniu. Nierówności te istnieją nie tylko między czterema dzielnicami Polski, posiadającymi odmienne systemy tego podatku, lecz nawet w granicach jednego i tego samego powiatu. Wskutek tego podatek ten jest bardzo nieelastyczny i jako taki nie może być mechanicznie i procentowo podwyższany z obawy o spotęgowanie wspomnianych nierówności opodatkowania.

Taką podwyżką sztywnych i przestarzałych stawek państwowego podatku gruntowego jest kilkukrotne zwiększenie dodatków samorządowych do tego podatku. Tymczasem system samoistnych danin komunalnych, którego największą zaletą jest elastyczność, pozwalał przynajmniej na częściowe wprowadzenie korektury w ogólnym obciążeniu gruntu, na prowadzenie przez związki samorządowe polityki podatkowej w zależności od siły płatniczej ludności.

Gdy dodatki do podatków państwowych są z reguły wykorzystywane w maksymalnej wysokości, to w zakresie samoistnych danin komunalnych panuje znaczna różnorodność: od pełnego wykorzystania podatku wyrównawczego w gminach woj. wschodnich i opłat drogowych w powiatach woj. centralnych do minimalnego wykorzystywania opłat drogowych w woj. zachodnich i podatku wyrównawczego w woj. południowych. Nie mniejsza różnorodność w obu podstawowych daninach samoistnych panuje w granicach jednego województwa, a w podatku wyrównawczym także w granicach jednego powiatu. O elastyczności samoistnych danin samorządowych świadczy fakt, że gdy dochody skarbowe z tytułu państwowego podatku gruntowego utrzymują się prawie na jednym i tym samym poziomie (w roku 1930/31 — 50 mil. zł, 1932/33 — 54,7 mil. zł, 1934/35 — 59 mil. zł), to samoistne daniny komunalne, oparte głównie o grunt, wykazują spadek w wyniku dostosowywania wysokości obciążenia rolnika do jego zmniejszonej zdolności płatniczej (opłaty drogowe w roku 1930/31 dały 54,1 mil. zł, w 1933/34 — 35 mil. zł, w r. 1934/35 — 38 mil. zł, na 1935/36 preliminowano 36 mil. zł).

3. Szczególne niebezpieczeństwo posiada projektowana reforma dla gospodarki drogowej. Przez usztywnienie opłat drogowych, których górna granica nie była ustawowo określona, stabilizuje się dochody z tego źródła na poziomie kryzysowym, nie stojącym w żadnym stosunku do potrzeb w zakresie gospodarki drogowej w Polsce.

4. Poza wspomnianą wyżej utratą elastyczności projektowana reforma grozi pomniejszeniem dotychczasowych źródeł finansowych na budowę i utrzymanie dróg. Przede wszystkim przez zatracenie dotychczasowej popularności opłat drogowych wśród ludności rolniczej, jako mających określony i tak decydujący dla rolnika cel gospodarczy oraz przez uniemożliwienie stosowanego często w okresie kryzysowym odrabiania wymierzonych opłat drogowych wzgl. uiszczania ich materiałami, niezbędnymi przy budowie i konserwacji dróg.

5. Przed niebezpieczeństwem przesunięcia części dotychczasowych opłat drogowych na wydatki ogólnobudżetowe z chwilą zamiany ich na dodatek ma według projektu zabezpieczyć ustawowe upoważnienie właściwych ministrów do określania najmniejszej i największej części projektowanych dodatków, która przewidziana ma być wyłącznie na cele drogowe. Rozwiązanie takie jest mimo to nie do przyjęcia z następujących powodów: 1) ogranicza wybitnie swobodę organów samorządowych w gospodarce budżetowej, co nie może być uznane za celowe i uzasadnione, 2) przerzuca ciężar troski o drogi, nawet o tak lokalnym znaczeniu jak gminne, na wysokie instancje ministerialne, 3) samo istnienie przepisu o ustalaniu przez najwyższe władze wysokości wydatków na drogi zmniejsza poczucie odpowiedzialności lokalnych organów, 4) stwarza sztywne ramy, których dostosowywanie do zmieniających się potrzeb i możliwości będzie z natury rzeczy trudne i opóźniane.

6. Przez skasowanie prawa obciążania opłatami drogowymi nowowznoszonych budowli projekt zmniejsza środki na cele drogowe, przede wszystkim w tych powiatach, w których powstają masowo osiedla (np. pow. warszawski). Na zmniejszenie wpływów na cele drogowe wpłynęłyby także ulgi stosowane przez Państwo do poszczególnych płatników i poszczególnych terytoriów, które z mocy prawa pociągają za sobą automatyczne umarzanie czy odraczanie dodatków. Dla Skarbu Państwa zjawisko to nie jest groźne, dla gospodarki drogowej posiada decydujące znaczenie.

7. Na przekroczenie określonej w okólniku M. S. Wewn. z dnia 11.V.1936 r. górnej granicy obciążania gruntów opłatami drogowymi, potrzeba zezwolenia wojewody, z którym współdziała z głosem stanowczym wydział wojewódzki. Projektowane udzielanie zezwolenia przez Ministra Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu utrudniałoby niewątpliwie procedurę uzyskania zezwolenia, jak również zmniejszałoby prawdopodobieństwo wydania decyzji zgodnej z interesem gospodarki drogowej w danym powiecie.

8. Dotychczas podstawą wymiaru opłat drogowych jest państwowy podatek gruntowy, cena świadczeń przemysłowych i kart rejestracyjnych oraz państwowy podatek od nieruchomości, i to zarówno

z terenu gmin wiejskich jak i miejskich niewydziałonych. Po wprowadzeniu w życie projektu i zamiennie opłat drogowych na dodatki do tych podatków, ciężar dostarczenia funduszków na utrzymanie dróg obarczałby wyłącznie wieś, albowiem (częściowo z wyjątkiem dodatku do podatku od nieruchomości, z którego pow. zw. sam. mają według projektu korzystać do 20%, gdy obciążenie opłatami drogowymi mogło wynosić według zaleceń Min. Spraw Wewn. 50%), projekt nie przewiduje odpowiedniego ekwiwalentu za tę część opłat drogowych, którą ponosili mieszkańcy miast niewydziałonych, opłacający państwowy podatek gruntowy, od nieruchomości i wykupujące świadectwa przemysłowe i karty rejestracyjne.

9. Ulgi indywidualne i terytorialne, stosowane przez Państwo, szczególnie silnie odbiłyby się na budżetach gminnych, które po reformie w przeszło 70% oparte byłyby na dodatkach do podatków państwowych, dzieląc ich los.

B. Dodatek do podatku gruntowego.

1. Łączne dodatki na rzecz samorządu projekt ustala w następujący sposób: na obszarze woj. centralnych 220%, wschodnich 320%, południowych i zachodnich — 150%. Do obliczenia należy co najmniej przyjąć dotychczasowe 50% dodatku do państwowego podatku gruntowego, 75% opłat drogowych (zgodnie z okólnikiem M. S. Wewn. z dnia 11.V.1936 r. nr 33), resztę pozostawiając na wyrównanie podatku wyrównawczego (w woj. centralnych 95%, wschodnich 195%, południowych i zachodnich 25%). Ponieważ jednak w art. 7 projektu udział samorządu powiatowego ustala się na 120%, gdy według obowiązującego dziś rozp. z dnia 8.VI.1936 r. dodatek do podatku gruntowego na rzecz pow. zw. samorz. na obszarze woj. centralnych, wschodnich i południowych wynosi 26%, a w związku z inną w projekcie konstrukcją dodatku na rzecz izb rolniczych wyniósłby około 28%, co łącznie z wyżej podaną granicą obciążenia opłatami drogowymi czyni 103% (z zastrzeżeniem, że dotychczasowy dodatek obejmuje zarówno regresję jak i progresję w przeciwieństwie do opłat drogowych), otrzymujemy w rezultacie podwyższenie części dodatku, przypadającej na rzecz pow. zw. samorz., równocześnie jednak odpowiednie zmniejszenie dla gmin wiejskich, przede wszystkim w części dodatku, odpowiadającej podatkowi wyrównawczemu.

Podwyższenie dla pow. zw. samorz. jest w rzeczywistości mniejsze i ograniczone do niektórych terytoriów, albowiem projektowany dodatek obliczany ma być od państwowego podatku gruntowego bez regresji i regresji, gdy dotychczasowy dodatek 50% obliczany jest z uwzględnieniem regresji i progresji. Ma to poważne znaczenie dla niektórych grup województw. Grupa województw o przewadze gospodarstw rolnych rozdrobnionych (okręgi izby skarbowej kieleckiej, krakowskiej, lubelskiej, lwowskiej), w których zastosowanie progresji i regresji daje w ostatecznym ogólnym rezultacie nieznaczne zmniejszenie sumy wymiaru podatku gruntowego, wykazałyby wtedy podniesienie wpływów, odpowiadających dawnemu dodatkowi do państwowego podatku gruntowego. W drugiej grupie województw, posiadającej

znaczne obszary większej własności (okręgi izby skarbowej poleskiej, pomorskiej, warszawskiej, poznańskiej i wołyńskiej), wskutek odwrotnego zjawiska, tzn. podniesienia się wymiaru podatku gruntowego po zastosowaniu progresji i regresji, dotychczasowy dodatek samorządowy, obliczony bez zastosowania regresji i progresji, uległby obniżeniu: w okręgu izby poleskiej o 10%, pomorskiej 12%, warszawskiej 8%, poznańskiej 21% i wołyńskiej 6%. Z tych względów dla tych terenów winny być ustalone odpowiednio wyższe stawki.

Przy analizowaniu pod względem terytorialnym projektu wyłączenia regresji i progresji ze scalonego dodatku, która dotychczas uwzględniana jest w obliczaniu 50% dodatku do państwowego podatku gruntowego, nasuwa się wniosek, że projekt ustawy zmierza do odciążenia większej własności z progresji, istniejącej dotychczas w dodatku do państwowego podatku gruntowego, i przerwania jej ciężaru na tych płatników państwowego podatku gruntowego, których progresja dotychczas nie dotyczy, oraz ponadto do podniesienia obciążenia mniejszej własności przez wyłączenie regresji z proponowanego dodatku.

Dodatek na rzecz gmin wiejskich, którego wysokość projekt ustala na 100% w woj. centralnych, 200% w woj. wschodnich i 30% w woj. południowych i zachodnich, winien objąć dotychczasowy podatek wyrównawczy oraz dodatek do podatku gruntowego. W woj. centralnych stosunek podatku wyrównawczego, obliczonego według dozwolonego maksymalnego obciążenia, do podatku gruntowego wynosi około 75%, co łącznie z 22% (bez podwyżki 50%) dodatkiem do podatku gruntowego czyni około 97%, czyli mniej więcej tyleż co w projekcie. W woj. wschodnich przeciętny stosunek podatku wyrównawczego do podatku gruntowego wynosi około 145%, a łącznie z 22% dodatkiem do podatku gruntowego — około 167%, czyli mniej niż w projekcie. Wreszcie w woj. południowych podatek wyrównawczy wynosi około 17%, co razem z dodatkiem czyni około 40%, w woj. zachodnich zaś odpowiednio 10% i także 22%, razem zatem około 32%, gdy projekt dla obu grup województw przewiduje tylko 30%. Równocześnie w woj. zachodnich winno być skompensowane projektowane zniesienie regresji i progresji, w woj. poznańskim przez doliczenie około 20% i pomorskim około 12% państwowego podatku gruntowego.

W obliczeniach nie przyjęto — jak już zaznaczono — 50% podwyżki do dotychczasowego dodatku do podatku gruntowego, jak również wyższych, ponad 75%, stawek opłat drogowych, z czego powiaty i gminy, szczególnie na terenie woj. centralnych powszechnie korzystały i korzystają. Wprawdzie projekt ustawy przewiduje możliwość przekroczenia górnej granicy proponowanego dodatku za zezwoleniem Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, jednakże przekroczenie obowiązujących dziś granic obciążenia jest łatwiejsze, kiedy zachodzi tego istotna potrzeba, albowiem zezwolenia udziela wojewoda względnie wydział powiatowy.

2. System wymiaru podatku wyrównawczego ulega radykalnej odmianie. Dotychczasowa kontyngentowa danina, której wysokość górna określają czysto mechaniczne czynniki (ilość opodatkowanych hektarów mnożona przez 0,25, 0,50, 1,50 i 2), ma być

zamieniona na dodatek do państwowego podatku gruntowego, o całkiem innej podstawie wymiaru.

Przeliczając dotychczasową maksymalną granicę podatku wyrównawczego na dodatek do państwowego podatku gruntowego otrzymujemy poniższą tabelkę¹⁾ (z zastrzeżeniem błędu, wynikającego z tego, że zarówno ilość opodatkowanych ha, jak i wymiar państwowego podatku gruntowego dotyczą gruntów położonych na obszarze gmin wiejskich i miejskich razem).

Okręg izby skarbowej	Ilość opodatk. ha	Maks. suma pod. wyrówn.	Wymiar pod. grunt. (bez progresji i regresji)	Stosunek % sum. rubr. 3 do rubr. 4
1	2	3	4	5
Białystok	2.338.285	4.666.570	3.542.285	131,7
Kielce	2.151.989	4.303.978	5.798.026	74,2
Lublin	2.822.233	5.644.466	6.249.401	90,3
Łódź	1.649.360	3.298.720	4.962.406	66,5
Warszawa	2.576.018	5.152.036	8.462.044	60,9
Kraków	1.161.228	580.614	4.358.819	13,3
Lwów	6.062.097	3.031.049	15.514.443	19,5
Poznań	2.235.993	558.998	6.350.091	8,8
Pomorze	1.186.032	296.508	1.403.471	21,1
Polesie	4.786.360	7.179.540	3.504.256	204,9
Wilno	2.221.668	3.332.517	1.963.829	169,7
Wołyń	2.310.138	3.465.207	3.405.693	101,7

Te rozbieżności zachodzą nie tylko między poszczególnymi województwami, lecz także między poszczególnymi powiatami w granicach jednego województwa. Ilustruje to następujące zestawienie:

Województwa i powiaty	Ilość ha opodatk.	Maksym. wymiar podatku wyrówn.	Kwota państw. pod. gruntowego (bez dekr. i progresji)	Stosunek % sum. rubr. 3 do pod. grunt.
Woj. warszawskie				
Kutno	88.394	176.788	401.384	44,0
Mława	138.793	277.586	266.045	104,3
Woj. lubelskie				
Hrubieszów	145.502	291.004	440.643	66,0
Włodawa	211.444	422.888	342.804	123,4
Woj. łódzkie				
Łęczyca	125.798	251.596	502.022	50,1
Piotrków	180.432	360.864	439.548	82,0
Woj. kieleckie				
Pińczów	108.449	216.898	544.989	39,7
Olkusz	110.060	220.120	229.544	95,9
Woj. białostockie				
Łomża	151.130	302.260	361.982	83,5
Grodno	297.297	594.594	249.388	238,4
Woj. wileńskie				
Dzisiaj	334.067	501.101	319.641	156,8
Wilejka	275.813	413.719	182.106	227,2
Woj. nowogrodzkie				
Nieśwież	175.249	262.874	241.112	109,0
Baranowicze	259.849	389.774	193.068	201,8
Woj. poleskie				
Prużana	168.205	252.307	151.656	166,4
Łuniniec	439.249	658.874	180.792	364,4

1) Wszystkie dane, zawarte w niniejszych uwagach, a dotyczące ilości opodatkowanych ha i wymiaru podatku gruntowego zaczerpnięte są z wydawn. Ministerstwa Skarbu pt. „Statystyka akcji wymiarowej i poborowej podatków bezpośrednich i opłat stemplowych za rok 1927”. Warszawa, 1929 r.

Woj. wołyńskie				
Krzemieniec	219.858	329.787	575.207	57,3
Luboml	114.737	172.106	78.476	219,3
Woj. krakowskie				
Kraków	55.090	27.545	331.729	8,3
Nowy Targ	191.443	95.722	166.117	57,6
Woj. lwowskie				
Przemyśl	72.842	36.421	277.237	13,1
Turka	145.906	72.953	118.914	61,3
Woj. stanisławowskie				
Horodenka	82.618	41.309	421.496	9,8
Dolina	243.410	121.705	171.155	71,1
Woj. tarnopolskie				
Skalat	91.703	45.852	385.772	11,8
Brody	102.723	51.362	184.757	27,7
Woj. poznańskie				
Gostyń	60.096	15.024	233.568	6,4
Międzybóże	51.508	12.877	91.520	14,0
Woj. pomorskie				
Tczew	23.350	5.837	60.039	9,7
Kartuzy	106.037	26.509	63.060	42,0

Od sum bezwzględnych podatku wyrównawczego, jak również od cyfr stosunku procentowego należy odliczyć około 8% na podatek wyrównawczy, pobierany od płatników podatku od nieruchomości i posiadaczy świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Z powyższych danych wynika, że obciążenie gruntu na obszarze woj. centralnych opłatami drogowymi w wysokości 75% (według zaleceń Min. Spraw Wewn.), dodatkiem do podatku gruntowego (bez 50% podwyżki) i podatkiem wyrównawczym (po odliczeniu 8% na przemysł i nieruchomości) waha się od (w zaokrągleniu) 180% (woj. warszawskie) do 245% państwowego podatku gruntowego (woj. białostockie), a różniczkując na powiaty — od 160% (pow. pińczowski) do 345% (pow. grodzieński), gdy projekt scalony dodatek określa na 220%; na obszarze woj. wschodnich — od 220% (woj. wołyńskie) do 145% (woj. pomorskie), a biorąc powiatami — od 175% (pow. krzemieniecki) do 460% (pow. łuniniecki), gdy projekt przewiduje 320%; na obszarze woj. południowych — od 130% (pow. krakowski) do 190% (pow. doliniański), gdy projekt przewiduje 150%; i wreszcie na obszarze woj. zachodnich od 135% (woj. poznańskie) do 145% (woj. pomorskie), a biorąc powiatami od 130% (pow. gostyński) do 165% (pow. kartuski), gdy projekt przewiduje również 150% państwowego podatku gruntowego.

Zamiana podatku wyrównawczego na dodatek do państwowego podatku gruntowego pociągnęłaby wobec tego za sobą niżkę ogólnego obciążenia gruntów na poszczególnych terenach, a co zatem idzie poważne straty w dochodach gmin wiejskich (gdyż nierównomierność obciążenia pochodząca z podatku wyrównawczego), równocześnie jednak na innych terenach — zwyżkę obciążenia rolnictwa. Wynika to stąd, że podstawą określenia granicy podatku wyrównawczego, jest ha absolutny, bez względu na rodzaj uprawy, klasę urodzajności oraz położenie ziemi. W konsekwencji powiaty o najuboższej glebie mają stosunkowo wysoki podatek wyrównawczy, a niższy podatek gruntowy i na odwrót: powiaty o bogatej glebie — niższy stosunkowo podatek wy-

równawczy, a wyższy pod. gruntowy. Zrealizowanie projektowanej reformy podniosłoby obciążenie powiatów bogatszych, posiadających ziemię wyższej klasy i wyżej obciążonych podatkiem gruntowym.

Wyrównanie tych rozbieżności drogą ustalania przez władze nadzorcze wysokości dodatku do podatku gruntowego dla każdej gminy oddzielnie byłoby nieomal nie do wykonania, w każdym razie unicestwiłoby jeden z głównych celów projektowanej reformy, mianowicie obniżenie kosztów administracji skarbowej.

3. Udział powiatowych związków samorządowych w dodatku do państwowego podatku gruntowego na obszarze miast niewydziałonych pozostaje faktycznie bez zmian. Mianowicie utrzymana zostaje dotychczasowa wysokość dodatku (50%), z czego na rzecz powiatowego związku samorządowego 15% i na rzecz miasta 35%. W projektowanym 15%owym udziale pow. zw. samorz. mieści się obecny 5% udział samorządu wojewódzkiego, przy czym projekt nie przewiduje udziału samorządu wojewódzkiego w dodatku samorządowym do państwowego podatku gruntowego, i to zarówno od gruntów, położonych na obszarze gmin wiejskich jak i miast wydzielonych i niewydziałonych. Z powyższego wynika, że ta część opłat drogowych, której podstawą wymiaru był państwowy podatek gruntowy w miastach niewydziałonych, nie została w projekcie skompensowana.

C. Dodatek do podatku od nieruchomości.

Dodatek ten posiada dla pow. zw. samorz. niewielkie pod względem finansowym znaczenie. Wpływy z tego podatku w r. 1934/35 wyniosły dla pow. zw. samorz. 524.000 zł, a dla gmin wiejskich około 900.000 zł (bez Śląska).

Według projektu na rzecz gmin wiejskich i pow. zw. samorz. scalony dodatek ma wynosić na obszarze woj. centralnych 200% państwowego podatku od nieruchomości, wschodnich 310%, zachodnich i południowych 130%.

Scalony dodatek winien objąć przede wszystkim dotychczasowy dodatek do podatku od nieruchomości w gminach wiejskich. Ponieważ wynosi on 7% podstawy wymiaru, gdy podatek państwowy 8% (do 1.000 zł) lub 12%, oraz przyjmując, że na terenie gmin wiejskich przeważnie będzie stosowana stopa 8%, dodatek na terenie gmin wiejskich wynosi zatem $\frac{7}{8}$ podatku państwowego, czyli 87,5%. Do tego należy doliczyć 44% z tytułu dotychczasowych opłat drogowych (50% przy podstawie wymiaru 7%, czyli $50 \times \frac{7}{8} = 43,75$), czyli razem otrzymamy 131,5% państwowego podatku od nieruchomości.

Ponadto doliczyć należy analogiczne jak przy dodatku do państwowego podatku gruntowego procentowe obciążenie podatkiem wyrównawczym, przy czym do sprawy tej odnoszą się również uwagi i zastrzeżenia, wypowiedziane przy omawianiu projektu scalonego dodatku do podatku gruntowego.

Według projektu z łącznego obciążenia dodatkiem na obszarze gmin wiejskich pow. związki samorządowe mogą korzystać do 90% podatku pań-

stwowego. Winno to odpowiadać dotychczasowemu obciążeniu opłatami drogowymi (44%) oraz 50% udziałowi w dodatku do podatku od nieruchomości, łącznie z 10% udziałem samorządu wojewódzkiego ($60 \times 87,5 = 51,5\%$). Czyni to razem 95,5%, czyli więcej niż w projekcie. W rzeczywistości różnica będzie nieco mniejsza ze względu na przyjęcie w rachunku tylko stopy 8% państwowego podatku od nieruchomości.

Projekt jako nowość przyznaje pow. zw. samorz. udział w dodatku do podatku od nieruchomości z miast niewydziałonych w wysokości 20% podatku państwowego, w czym 7% na rzecz samorz. wojewódzkiego. Na rzecz samorządu wojewódzkiego ma ponadto przypadać 8% wpływów otrzymywanych przez pow. zw. samorz. z dodatku w gminach wiejskich, czyli tyleż mniej więcej co obecnie, z tym, że obciążać to będzie wyłącznie pow. zw. samorz.

D. Dodatek do podatku przemysłowego.

Proponowane dodatki do ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych na rzecz powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich mają wynosić w woj. centralnych 130%, wschodnich 300%, południowych i zachodnich 60%. Scalony dodatek winien objąć dotychczasowy 30% dodatek do ceny świadectw przemysłowych oraz 15% na rzecz opłat drogowych, czyli razem 45%. Doliczyć do tego należy procentowe obciążenie podatkiem wyrównawczym, analogicznie jak przy dodatkach do podatków gruntowego i od nieruchomości.

Na rzecz pow. zw. samorządowych ma przypadać 40%. Ponieważ obciążenie opłatami drogowymi ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych może obecnie wynosić 15%, następnie na rzecz pow. zw. samorz. przypada połowa 30% obecnego dodatku samorządowego do ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych, co łącznie z dodatkiem na rzecz samorządu wojewódzkiego stanowi 16,5%, proponowany dodatek na rzecz samorządu powiatowego winien wynosić 31,5%, czyli mniej niż w projekcie. Na rzecz samorządu wojewódzkiego przypadać ma 7% wpływów pow. zw. samorządowych, tj. mniej więcej jak dotychczas ($7 \times 40 = 2,8\%$, gdy obecnie 3% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych).

E. Wnioski.

Streszczając dotychczasowe wywody na temat projektu scalenia danin komunalnych w najważniejszych punktach należy stwierdzić, że projekt:

1) potęguje nierównomierność w obciążeniu państwowym podatkiem gruntowym;

2) wyklucza możliwość regulowania obciążania daninami komunalnymi stosowanie do rzeczywistej zdolności podatkowej ludności danego terenu oraz potrzeb zbiorowych;

3) naraża budżety pow. związków samorz. i gmin wiejskich na utratę równowagi, a to w związku z ulgami indywidualnymi i terytorialnymi, stosowanymi przez Państwo;

4) narusza podstawy gospodarki drogowej przez

uszczywnienie budżetu drogowego, pomniejszenie środków finansowych, ograniczenie koła płatników, zobowiązanych do ponoszenia opłat drogowych, do terenu wiejskiego;

5) w związku z zamianą samoistnego podatku wyrównawczego na dodatek, podwyższa na jednych terenach obciążenie dodatkiem do państwowego podatku gruntowego do poziomu najwyższego stosunkowego obciążenia gruntów podatkiem wyrównaw-

czym, na innych zaś obniża je, uszczuplając dochody gmin wiejskich z obecnego podatku wyrównawczego;

6) podwyższa obciążenie mniejszej własności, a to w związku z projektem wyłączenia regresji i regresji z dodatku do podatku gruntowego.

Wobec tego scalenie w proponowanej formie jest nie do przyjęcia ze względu na głęboki przewrót, jaki wywołałoby w gospodarce związków samorządowych i w obciążeniu publicznym rolnictwa.

Sprawy bieżące

SPRAWA ODDŁUŻENIA GMIN WIEJSKICH.

W sprawie powyższej zostało przesłane do pp. Przewodniczących Komisji Oszczędnościowo - Oddłużeniowych dla Samorządu przy Urzędach Wojewódzkich pismo Przewodniczącego Centralnej Komisji Oszczędnościowo-Oddłużeniowej dla Samorządu z dn. 23 grudnia 1936 r. nr 1174 treści następującej:

I.

Zagadnienie oddłużenia gmin wiejskich w wielkiej mierze zostaje rozwiązane przez zastosowanie ulg powszechnych. Ulgi powyższe wynikają bądź ze specjalnego ustawodawstwa, bądź z uprawnień i obowiązków nadzorczych powiatowych związków samorządowych wobec gmin wiejskich. To też kwalifikowanie gmin wiejskich do indywidualnych procesów oddłużeniowych przed Centralną Komisją Oszczędnościowo-Oddłużeniową dla Samorządu w odniesieniu do wierzycieli publiczno - prawnych i przed Wojewódzkimi Komisjami Oszczędnościowo - Oddłużeniowymi dla Samorządu w odniesieniu do wierzycieli prywatno - prawnych będzie mogło mieć miejsce tylko w zupełnie wyjątkowych wypadkach bardzo wysokiego i skomplikowanego zadłużenia.

Poniżej podają zasady i podstawy, na których powinno się oprzeć uporządkowanie przez nadzorcze związki powiatowe zobowiązań gmin wiejskich wobec najważniejszych wierzycieli.

1. Ulgi powszechne.

Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 listopada 1936 r. o ulgach w spłacie niektórych zobowiązań gmin wiejskich (Dz. U. R. P. nr 84, poz. 584) wprowadza daleko idące ulgi w spłacie zobowiązań wobec najpoważniejszych wierzycieli publiczno-prawnych gmin wiejskich — a mianowicie: wobec Skarbu Państwa, Komunalnego Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.X.1934 r. o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych w brzmieniu dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14.XI.1935 r. (Dz. U. R. P. nr 82, poz. 506) w powszechnych normach oddłużeniowych (art. 5) wraz z rozporządzeniem wykonawczym Ministra Skarbu z dnia 26 czerwca 1936 r. o pożyczkach związków samorządowych udzielonych przez Komunalne Kasy Oszczędności — umożliwiają spłatę zadłużenia gmin wiejskich w Komunalnych Kasach Oszczędności na dogodnych warunkach, w ciągu 36½ lat przy oprocentowaniu 5%. Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 4-go września 1935 r. umorzyło *wszystkim* gminom wiejskim pożyczki uzyskane ze Skarbu Państwa na budowę szkół powszechnych.

2. Likwidacja zobowiązań wobec powiatowych związków samorządowych i gmin sąsiednich.

Wychodząc z założenia odpowiedzialności powiatowych związków samorządowych za gospodarkę gmin wiejskich należy uznać, że zobowiązania gmin wiejskich wobec nadzorczych powiatowych związków samorządowych zaciągnięte w związku z wykonywaniem zadań publicznych powinny ulec skreśleniu po potrąceniu pretensji powiatu per saldo na dzień 1 kwietnia 1936 r.

W podobny sposób powinna być przeprowadzona likwidacja zobowiązań wzajemnych pomiędzy gminami z terenu te-

go samego powiatu, przy czym wydział powiatowy ustala salda i warunki spłaty. W kierunku powyższego załatwienia ujęta została sprawa w okólniku budżetowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na rok 1937/38 (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nr 35, poz. 245).

Sprawy umorzeń wewnętrznego zadłużenia gmin wiejskich w stosunku do wydziału powiatowego, jego zakładów, przedsiębiorstw, funduszy emerytalnych itp. oraz w stosunku do gmin z terenu tego samego powiatu powinny nadzorze powiatowe związki samorządowe załatwić we własnym zakresie. *W żadnym wypadku Centralna Komisja Oszczędnościowo - Oddłużeniowa dla Samorządu zadłużeniem tego typu zajmować się nie będzie.*

3. Zaległe koszty leczenia i opieki społecznej.

Sprawa likwidacji zobowiązań gmin wiejskich z tytułu kosztów leczenia i opieki społecznej powstałych przed dniem 1 kwietnia 1936 r. wobec państwowych szpitali i zakładów oraz wobec szpitali i zakładów związków samorządowych i międzykomunalnych znajdzie powszechne rozwiązanie w przygotowywanych projektach ustawodawczych, mających na celu ustalenie ogólnych zasad pokrywania kosztów leczenia i opieki społecznej.

I w tym wypadku — wobec wyżej omówionych zamierzeń ustawodawczych — Centralna Komisja Oszczędnościowo-Oddłużeniowa dla Samorządu *nie będzie orzekała ulg w stosunku do powyższych zobowiązań*. Gminy zaś wiejskie i ich władze nadzorcze powinny obecnie położyć bezwzględny nacisk na niezwiększanie się zaległości, zwracając uwagę przede wszystkim na skrupulatne i terminowe regulowanie kosztów leczenia i opieki społecznej powstałych po dniu 1 kwietnia 1936 r.

4. Inne zobowiązania wobec wierzycieli publiczno - prawnych.

Dopiero wszelkie inne zadłużenie (nie wymienione w punktach 1, 2 i 3) gmin wiejskich *wobec wierzycieli publiczno - prawnych (banków państwowych, Funduszu Pracy, Dyrekcji Lasów Państwowych itp.) będzie stanowiło podstawowe kryterium*, przy ustalaniu konieczności indywidualnego oddłużenia gminy wiejskiej przed Centralną Komisją Oszczędnościowo - Oddłużeniową dla Samorządu.

5. Zobowiązania wobec wierzycieli prywatno - prawnych.

Zadłużenie gmin wiejskich wobec wierzycieli prywatno-prawnych winno być według zasad przyjętych przy oddłużeniu powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich rozbite na dwie grupy: 1) zadłużenie powstałe przed dniem 1 kwietnia 1934 r. (Dział B.) i 2) zadłużenie powstałe w okresie od dnia 1 kwietnia 1934 r. do dnia 1 kwietnia 1936 r. (Dział C.). Ma się rozumieć, że segregacja tego rodzaju będzie konieczna tylko w tych wypadkach, kiedy zachodzi potrzeba indywidualnego oddłużenia gminy wiejskiej w trybie art. 18.

Przy sposobności badania zadłużenia wobec wierzycieli prywatnych należy zwrócić specjalną uwagę na zobowiązania gmin wiejskich z tytułu nie wypłaconych należności za pracę funkcyjarszy gminnych i za zaległe dodatki mieszkaniowe dla nauczycieli szkół powszechnych. Tego rodzaju zobowiązania nie powinny być włączane do planów oddłużenia z art. 18, nawet o ile powstały przed dniem 1 kwietnia 1934 r.

Należy raczej zwrócić uwagę wydziałom powiatowym,

aby drogą układów polubownych i pomocy finansowej gminom dążyły do jak najszybszej regulacji powyższych zobowiązań.

6. Zadłużenie gromad (byłych gmin jednostkowych).

Akcja oddłużeniowa zasadniczo nie ma zastosowania do gromad wiejskich. Ulgi mogą być orzekane jedynie w stosunku do zadłużenia gromad, które przed powołaniem do życia gmin zbiorowych (w woj. zachodnich i południowych) były gminami jednostkowymi — ale tylko w tym wypadku, o ile zadłużenie powstało w okresie, kiedy gromada była gminą jednostkową i zostało formalnie przejęte przez gminę zbiorową.

II.

1. Odpowiedzialność powiatowych związków samorządowych za stan finansowy gmin wiejskich.

Odpowiedzialność za sytuację finansową i gospodarczą gmin wiejskich w dużym stopniu obciąża nadzorcze powiatowe związki samorządowe. W razie niesamowystarczalności gmin, powiatowy związek samorządowy obowiązany jest w myśl art. 34 ustawy o finansach komunalnych do pokrywania ich niedoborów budżetowych. To też *indywidualne oddłużenie gmin wiejskich powinno być przeprowadzane nie tylko pod kątem oceny ich własnej zdolności płatniczej, ale również pod kątem oceny siły finansowej nadzorczego związku powiatowego.*

2. Postępowanie wydziałów powiatowych przy stosowaniu ulg powszechnych.

Postępowanie wydziałów powiatowych wynikające z obowiązku wykonania art. 2 ust. (2), art. 4 ust. (2) i art. 5 ust. (2) dekretu z dnia 3 listopada 1936 r. o ulgach w spłacie niektórych zobowiązań gmin wiejskich oraz zaleceń, zawartych w punkcie 4 okólnika Min. Spr. Wewn. z dnia 9 grudnia br. (okólnik budżetow. — Dziennik Urzędowy Min. Spr. Wewn. nr 35, poz. 245), może i powinno być przeprowadzone niezależnie od akcji kwalifikowania gmin wiejskich do oddłużenia indywidualnego przed Centralną Komisją.

Przy sposobności powyższego postępowania wydziały powiatowe powinny ustalić ścisłe tytuły zobowiązań gmin wiejskich oraz ich wysokość w porozumieniu z urzędami skarbowymi w odniesieniu do zobowiązań wobec Skarbu Państwa, w ubezpieczalniach społecznymi — w odniesieniu do zobowiązań wobec zakładów ubezpieczeń społecznych i powiatowymi inspektoratami — w odniesieniu do zobowiązań wobec Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Po ustaleniu powyższych danych wydziały powiatowe zawiadomią na piśmie każdego z wyżej wymienionych wierzycieli i zainteresowaną gminę w stosunku do jakiego rodzaju zobowiązań — jakie ulgi zostały przez wydział w wykonaniu przepisów dekretu z dnia 3 listopada 1936 r. ustalone.

3. Ocena sytuacji finansowej gminy i powiatu przy kwalifikowaniu do oddłużenia indywidualnego.

Wobec tego, że samowystarczalność finansowa gminy wiejskiej jest zależna nie tylko od jej własnych wysiłków, ale również od wysiłków nadzorczego powiatowego związku i od sposobu podziału wpływów podatkowych pomiędzy gminę a powiatowy związek samorządowy (w dodatku do podatku gruntowego) względnie od subwencji ze strony powiatu — decydującymi momentami przy kwalifikowaniu gminy do oddłużenia indywidualnego przed Centralną Komisją Oszczędnościowo - Oddłużeniową dla Samorządu ze względu na jej sytuację finansową i gospodarczą — będą:

1) sytuacja gospodarcza i finansowa powiatu,

2) stosunek przewidywanej przez gminę obsługi długów do globalnej sumy dochodów budżetu zwyczajnego, ustalonej na rok 1936/37.

Orientacyjnie należy uważać za trudną sytuację tej gminy wiejskiej, w której kwota niezbędna na obsługę długów po zastosowaniu ulg powszechnych, zlikwidowaniu zadłużenia wobec powiatu nadzorczego i gmin sąsiedzkich oraz wyeliminowaniu zadłużenia z tytułu kosztów leczenia i opieki społecznej wobec zakładów i szpitali powiatowych i obcych związków — utrzymywac się będzie w ciągu lat najbliższych na poziomie powyżej 10% ogólnej sumy budżetu zwyczajnego.

III.

Technika opracowywania i zgłaszania projektów wniosków oddłużeniowych gmin wiejskich (do oddłużenia indywidualnego).

Niżej podane uwagi odnoszą się tylko i wyłącznie do postępowania oddłużeniowego wobec gmin zakwalifikowanych do oddłużenia indywidualnego.

Technika opracowania projektów wniosków (planów) oddłużeniowych dla indywidualnego oddłużenia gmin wiejskich — jak wynika z zasad podanych w części I i II musi się nieco różnić od techniki przyjętej podczas oddłużenia gmin miejskich i powiatowych związków samorządowych. Celem przyspieszenia akcji Komisja Wojewódzka powinna wykorzystywać te materiały jakie jej posłużyły przy pierwszym kwalifikowaniu gmin do oddłużenia indywidualnego, przeprowadzonym na skutek pisma mojego z dnia 21 sierpnia 1936 r. nr 418.

Od wydziałów powiatowych można zażądać (w porozumieniu z Urzędem Wojewódzkim), aby po zebraniu od gmin zakwalifikowanych do oddłużenia indywidualnego odpowiednich materiałów — przepracowały je i przedłożyły Wojewódzkiej Komisji Oszczędnościowo - Oddłużeniowej dla Samorządu gotowe wnioski na oddłużenie indywidualne, uzasadniając konieczność tego oddłużenia również z punktu widzenia sytuacji finansowej powiatu.

Komisja Wojewódzka rozpatrując projekty wniosków może, jeśli to uzna za niezbędne, rozpisać niezwłocznie po otrzymaniu wniosków rozprawę oddłużeniową z art. 18, o ile w stosunku do danej gminy zostało wszczęte i ogłoszone przed dniem 1 kwietnia 1936 r. postępowanie oddłużeniowe.

Jednocześnie zaś Komisja Wojewódzka zdecydowanie o konieczności zgłoszenia wniosku do Centralnej Komisji Oszczędnościowo - Oddłużeniowej dla Samorządu celem orzeczenia ulg w trybie art. 14. W razie decyzji pozytywnej prześle niezwłocznie projekty wniosków w 20-tu egzemplarzach do Centralnej Komisji.

O ile z danego powiatu Komisja Wojewódzka zgłasza do oddłużenia z art. 14 więcej niż jedną gminę, muszą być wszystkie gminy z tego powiatu nadesłane jednocześnie.

Z materiałów pomocniczych należy nadsyłać tylko zamknięcia rachunkowe za rok 1935/36, budżet na rok 1936/37 i o ile jest już przygotowany — preliminarz na rok 1937/38.

W uzasadnieniu wniosku należy rozbić zobowiązania gminy na 6 działów, podając sumę zobowiązań każdego działu. Ustalenie działów wynika z metody kwalifikowania gminy do oddłużenia indywidualnego.

Do działu A. — wchodzi zobowiązania wobec wierzycieli publiczno - prawnych przewidziane w projekcie wniosków do oddłużenia przez Centralną Komisję w trybie art. 14;

Do działu B. — wchodzi zobowiązania wobec wierzycieli prywatno - prawnych przewidziane w projekcie wniosków do oddłużenia przez Komisję Wojewódzką w trybie art. 18;

Do działu C. — wchodzi zobowiązania wobec wierzycieli prywatno - prawnych powstałe w okresie od dnia 1 kwietnia 1934 r. do dnia 1 kwietnia 1936 r. oraz zaległe dodatki mieszkaniowe dla nauczycieli szkół powszechnych i zaległe pobory personelu gminnego, niezależnie od czasu powstania zaległości;

Do działu D. — wchodzi zobowiązania do których mają zastosowanie ulgi powszechne dekretu z dnia 3 listopada 1936 roku względnie ulgi z rozporządzenia z dnia 24.X.1934 r. (art. 5) (zobowiązania wobec komunalnych kas oszczędności);

Do działu E. — wchodzi zobowiązania wobec nadzorczego powiatowego związku samorządowego i gmin sąsiednich;

Do działu F. — wchodzi zobowiązania z tytułu kosztów leczenia i opieki społecznej z przed dnia 1 kwietnia 1936 r. wobec szpitali i zakładów państwowych oraz obcych związków samorządowych (zobowiązania wobec przedsiębiorstw, zakładów i szpitali własnego związku nadzorczego należy umieścić w dziale E.).

Oprócz tego w uzasadnieniu należy podać:

1) łączną sumę zobowiązań gminy na dzień 1 kwietnia 1936 r. z rozbić na:

a) zobowiązania wobec wierzycieli publiczno - prawnych,

b) zobowiązania wobec wierzycieli prywatno - prawnych,

oraz z rozbić na:

a) zobowiązania krótkoterminowe,

b) zobowiązania długoterminowe;

2) sumę wykonania wydatków i dochodów budżetu zwyczajnego w roku 1935/36 oraz sumę wydatków i dochodów

zwyczajnych przewidzianych na rok 1936/37 i przewidywanych na rok 1937/38;

3) stawkę dodatku do państwowego podatku gruntowego oraz stawkę podatku wyrównawczego w roku 1935/36, 1936/37 i przewidywaną na rok 1937/38;

4) liczbę mieszkańców i obszar gminy w hektarach;

5) o ile gmina posiada przedsiębiorstwa lub zakłady własne — sumę dochodów brutto i wydatków eksploatacyjnych w latach 1935/36, 1936/37 i 1937/38.

W projekcie planu oddłużenia skonstruowanym w taki sam sposób jak projekty dla gmin miejskich i powiatowych związków samorządowych należy szczególnie podawać tylko zobowiązania działów A i B oraz działu D, o ile wnioski projektu idą dalej niż ulgi dekretowe; zobowiązania działów C, E i F mogą być podane tylko w sumach globalnych. Przy zobowiązaniach działu D. należy podać annuitety wynikające z zastosowania ulg generalnych (z dekretu z dnia 3 listopada 1936 r.).

Komisja Wojewódzka w porozumieniu z Urzędem Wojewódzkim — albo wyda niezwłocznie dla wydziałów powiatowych odpowiednią instrukcję, obejmującą całokształt spraw oddłużenia gmin wiejskich, — albo spowoduje zwołanie in-

strukcyjnego zjazdu inspektorów samorządowych względnie sekretarzy rad powiatowych. Wydawanie instrukcji lub zwoływanie zjazdu byłoby zbędne, o ile Komisja Oszczędnościowo - Oddłużeniowa dojdzie do wniosku, że problem indywidualnego oddłużenia gmin wiejskich na terenie województwa nie istnieje.

Wszystkie projekty wniosku w sprawie oddłużenia gmin wiejskich przesłane przez Komisję Wojewódzką do Centralnej Komisji przed dniem 28 grudnia 1936 r. — zostaną rozpatrzone wstępnie przez Biuro Centralnej Komisji, które przeprowadzi klasyfikację według zasad w niniejszym okólniku ustalonych.

Gminy zakwalifikowane do oddłużenia indywidualnego z art. 14 zostaną niezwłocznie przedłożone do decyzji Centralnej Komisji, pozostałe zostaną zwrócone Komisjom Wojewódzkim.

Prace nad oddłużeniem gmin wiejskich powinny być w ten sposób rozłożone, aby wnioski z terenu wpłynęły do Komisji Wojewódzkiej przed dniem 20 stycznia 1937 r.

Centralna Komisja Oszczędnościowo - Oddłużeniowa dla Samorządu będzie przyjmować wnioski o indywidualne oddłużenie gmin wiejskich tylko do dnia 31 stycznia 1937 r.

DZIAŁALNOŚĆ WYDZIAŁU POWIATOWEGO W KUTNIE W ZAKRESIE POPIERANIA ROLNICTWA (WOJ. WARSZAWSKIE).

Prace o charakterze technicznym i fachowym zostały przez Wydział Powiatowy przekazane organizacji rolniczej, tj. O. T. O. i K. R.; działalność zaś referatu rolnego Wydz. Pow. ograniczyła się do prac administracyjno - rolniczych i statystycznych oraz do wykonywania obowiązujących ustaw w pierwszym rzędzie o nadzorze nad hodowlą koni i bydła i statystyki produkcji rolnej.

Personel instruktorski referatu rolnego składa się z kierownika, instruktora hodowlanego, instruktorki K. G. W. i instruktora przysposobienia rolniczego.

Personel instruktorski udziela porad w biurze w dnie targowe, załatwia bieżącą korespondencję oraz wyjeżdża na teren powiatu celem prowadzenia prac fachowych i organizacyjnych oraz bierze udział we wszystkich zebraniach rolniczych w Kutnie i w miarę potrzeby i możliwości w zebraniach spółdzielni i kółek rolniczych. Zebrania na terenie powiatu odbywają się przeważnie w niedziele i dni świąteczne.

Na początku okresu 1935/36 na terenie powiatu we wszystkich gminach odbyły się spędy buhajów, na które doprowadzono 211 buhajów małej własności rolnej; uznano przez komisję kwalifikacyjną 106 sztuk zdatnych do hodowli. Brakowało wówczas do nasycenia potrzeb drobnej własności 72 buhajów. W latach poprzednich Wydział Powiatowy przy fachowym współudziale O. T. O. i K. R. rozmieścił na terenie powiatu 74 byczki konkursowe, które w czasie spędów wiosną 1935 r. były częściowo już wyrosnięte i uznane, jako stacje kopolacyjne i częściowo były w okresie wychowu. Celem pokrycia zapotrzebowania na rasowe buhaje Wydział Powiatowy w roku 1935/36 zakupił dalsze 26 sztuk byczków za ogólną sumę 1.458,30 zł i przy współudziale O. T. O. i K. R. rozmieścił je u 26 rolników drobnych.

W I-szym półroczu 1936/37 r. odbyły się znów spędy gminne byków, na których Komisja uznała zdatnych do hodowli 127 byków własności drob-

nej, brakuje do nasycenia 49 byków. Na dzień 1.X.1936 r. stoi na terenie powiatu 100 byków konkursowych. Potrzeba do nasycenia powiatu postawić w II-im półroczu 1936/37 r. 23 byczki konkursowe.

W październiku odbyły się 2 przeglądy ogierów, na których specjalna Komisja kwalifikacyjna uznała 62 ogiery zdatne do hodowli i pokrywania klaczy. Takie same przeglądy odbyły się we wrześniu 1936 r., na których oprócz zeszłorocznych 62 ogierów, uznano jeszcze 39 ogierów.

Do nasycenia powiatu potrzeba (po 55 klaczy na ogiera) 111 ogierów.

Państwowe ogiery znajdowały się w następujących majątkach: Głaznów, Głogowa, Krośniewice, Grochów, Łanięta, Mnich, Oporów, Orłów, Pobórz, Siemienice, Siemianów, Sójki, Studzień, Wychny.

W roku 1935/36 przeprowadzono rejestr przychówku po ogierach państwowych i dane odesłano do Państwowego Stada Ogierów w Łącku.

W swoim czasie Wydział Powiatowy w Kutnie przy uruchamianiu Spółdzielczej Rzeźni w Czerniewicach wykupił 300 udziałów na ogólną sumę 30.000 zł. W roku 1935/36 Wydział Powiatowy odstąpił drobnym rolnikom 94 udziały i zamierza w dalszym ciągu odstąpić wszystkie udziały rolnikom, aby mogli bezpośrednio odstawić trzodę bekonową do Czerniewic. Celem zapewnienia odpowiedniej ilości knurów dla potrzeb hodowli włościańskiej Wydział Powiatowy w poprzednich latach zakupił 27 knurków rasy angielskiej i umieścił je na terenie powiatu. W roku 1935/36 zakupiono za ogólną sumę 429 zł dalsze 11 sztuk i rozmieszczono je przy współudziale O. T. O. i K. R. do konkursowego wychowu u rolników.

W okresie 1935/36 i w 1936 r. przeprowadzono dwukrotnie kontrole wszystkich przedsiębiorstw handlujących nawozami sztucznymi, których na terenie powiatu jest 13. Razem dokonano 26 kontroli. Stwierdzono szereg przekroczeń obowiązujących przepisów oraz sprzedaż niewłaściwych nawozów, np. mączkę fosforową sprzedawano za tomasówkę.

Dla Głównego Urzędu Statystycznego przeprowadzono w roku 1935/36 statystykę ilości zwierząt gospodarskich, obszaru zasiewanych roślin, ilości

gospodarstw i zbiorów roślin uprawnych, ilości zwierząt gospodarskich. Ilość gospodarstw wynosiła 10.642 małej własności i 120 większej własności, ilość koni ogółem 13.809, w tym małej własności 8.774 sztuki, bydła 35.832, w tym małej własności 28.108 sztuk, i trzody chlewnej 22.348, w tym małej własności 18.421.

Zapoczątkowana w roku 1934/35 akcja zsypania zboża do spichlerzy gminnych w okresie 1935/36 nie była prowadzona. Zwrócono natomiast uwagę na organizację nowych gminnych punktów czyszczenia zboża, ilość których z dwóch powiększyła się do 8-miu. Jesienią 1936 r. przeczyszczono na tych tryjerach 2000 q zboża siewnego. Współpracowano ze Spółdzielnią Rolniczo - Handlową „Wspólna Praca“ w sprawie organizacji punktów skupów zboża. Poza tym współpracowano z odnośnymi instytucjami w sprawie rozprowadzenia kredytów pod zastaw zboża, oraz propagowano wstrzymanie się ze sprzedażą zboża bezpośrednio po żniwach.

Należy stwierdzić, że załatwienie sprawy dostarczenia drobnym rolnikom zboża siewnego usta-

lonych odmian może nastąpić jedynie w drodze dalszego kontynuowania akcji zsypania do gminnych spichlerzy.

W okresie 1935/6 przeprowadzono dwukrotnie statystykę życia rolniczego, z czego wynika, że w roku 1935:

a) do spółdzielni mleczarskich powiatu kutnowskiego należało 5.141 członków, posiadających 9.386 krów; przerobiono mleka w mleczarniach 12.185.972 litry;

b) do Spółdzielni Rolniczo - Handlowej należy 1046 członków.

Kapitał udziałowy wynosi 116.460 zł. Kapitał własny 445.437 zł. Obroty 315.930 zł. Zysk 32.496 zł.

c) Wychowanków szkół rolniczych 112.

d) Radioodbiorników u drobnej własności 478 i u większej 110.

Zużyto nawozów sztucznych: azotowych większa własność 4.475 q, mała własność 1.620; fosforowych większa własność 8.337, mniejsza własność 11.268, potasowych większa własność 9.692, mniejsza własność 1.440 q.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(Notowania z dn. 31.XII. 1936 r.).

1 dol. St. Zjedn. — 5.29 zł — 5.26 zł.
100 frank. szwajc. — 121,68 zł — 121,08 zł.
1 funt. szterl. — 25.99 zł — 25.85 zł.
100 frank. franc. — 24,71 zł. — 24,59 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franko stacja załadowania).
W dn. 31.XII. 1936 r. Warszawa.

Zyto 21.00 — 21.50 zł.
Pszonica 26.00 — 26.50 zł.
Jęczmień 25.50 — 26.50 zł.
Owies 17.25 — 17.50 zł.

Poradnik samorządowy

Pytanie: Zarząd gminny w H. pow. bielskiego zapytuje, czy za córkę zamężną rodzice obowiązani są zwrócić koszty opieki społecznej, poniesione przez gminę, na której terenie córka z mężem przebywali przeszło rok czasu.

Odpowiedź: Obowiązek sprawowania przez gminy i inne związki samorządowe opieki społecznej jest obowiązkiem warunkowym, tzn. powstaje wtedy, gdy brak jest osób fizycznych lub prawnych, które z mocy określonych tytułów prawnych byłyby zobowiązane do pokrycia wydatków na niezbędne potrzeby życiowe (art. 4 ustawy z dnia 16 stycznia 1923 r. o opiece społecznej, Dz. U. R. P. nr 92, poz. 726).

Sprawy te regulują odnośne przepisy ustaw

cywilnych, dotyczące obowiązków alimentarnych. W szczególności w myśl art. 106 Zbioru praw rosyjskich (Swód zakonow), obowiązujących na ziemiach wschodnich, do zapewnienia żonie wyżywienia i utrzymania zobowiązany jest w pierwszym rzędzie mąż. Zgodnie z art. 172 wzmiankowanego Zbioru rodzice obowiązani są dawać utrzymanie tylko dzieciom niepełnoletnim. Jednakże w myśl orzeczeń depart. Kasac. Senatu Rząd. z 1911 r. nr 80 i z 1893 nr 106 obowiązek rodziców łożenia na utrzymanie i wychowanie swych dzieci nie ustaje z chwilą dojścia dzieci do pełnoletności i może trwać nadal, o ile dzieci będą z powodu złego stanu zdrowia czy z innych przyczyn potrzebowały pomocy rodziców.

mgr S.

K S I A ̇ Ż K A

„ZADRZEWIANIE DRÓG PUBLICZNYCH; NIEUŻYTKÓW”

ZAWIERAJĄCA WYKŁADY, WYGŁOSZONE
W DN. 20—25 STYCZNIA 1936 R. W PUŁA-
WACH NA KURSIE ZADRZEWIANIA DRÓG
I NIEUŻYTKÓW, ZORGANIZOWANYM
P R Z E Z

ZWIĄZEK POWIATÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

JEST DO NABYCIA

W ZWIĄZKU POWIATÓW R. P.:

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 81^a m. 7.

CENA 1 EGZEMPLARZA ZŁ. 2.—

CXUS. 13458/19/1

TYLKO ZA 1 ZŁ

MOŻNA NABYĆ

**„PRZEWODNIK GROMADZKI
I KALENDARZ DLA SOŁTYSA”**

NA ROK 1937

PRZYŁOŚCI

OD 10 DO 50 SZT. . 0,90 ZŁ

POWYŻEJ 50 SZT. . 0,80 ZŁ

ZAMÓWIENIA KIEROWAĆ:

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

WARSZAWA, UL. MIODOWA 6, TELEFON 5-92-63.